

1. Úvod

Česká inspekce životního prostředí (dále jen ČIŽP, inspekce) byla zřízena v roce 1991 zákonem ČNR č. 282/91 Sb., jako odborný kontrolní a dozorový orgán státní správy v oblasti životního prostředí. Působí v 5 složkách životního prostředí (ovzduší, voda, odpady, příroda a krajina a lesy) na základě kompetencí svěřených tzv. složkovými zákony. V roce 1998 došlo k několika změnám kompetencí inspekce. Do platnosti vstoupili zejména nový zákon o odpadech (125/1997Sb.) a zákon o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí (123/1998Sb.). Kompetence inspekce v roce 1998 jsou přehledně uvedeny v tabulce 1.

ČIŽP je institucí s celostátní působností. Organizačně je členěna podle složek a podle územní působnosti. Podle složek se člení na 5 odborných oddělení (odd. ochrany ovzduší, odd. ochrany vod, odd. odpadového hospodářství, odd. ochrany přírody a krajiny, odd. ochrany lesa) a dále na servisní oddělení (odbor ekonomiky a personalistiky, odd. technicko-organizačních služeb, odd. informatiky a informační techniky) a sekretariát (ředitele resp. hlavních inspektorů). Územně je ČIŽP členěna na ředitelství se sídlem v Praze a 10 oblastních inspektorátů (OI): Praha, Č.Budějovice, Plzeň, Ústí n.L., Liberec, H. Králové, H.Brod, Brno, Olomouc a Ostrava.

ČIŽP měla k 31.12.1998 celkem 419 zaměstnanců, z toho 290 inspektorů. Oblastní inspektoráty jsou vedeny 10 hlavními inspektory a dále zde na odborných odděleních pracuje celkem 252 inspektorů (61 v ochraně ovzduší, 62 ochrana vod, 50 odpadové hospodářství, 43 ochrana přírody a krajiny, 36 ochrana lesa). Dalších 28 inspektorů pracuje na ředitelství inspekce.

Předložená zpráva shrnuje a analyzuje činnost inspekce v roce 1998 a vyhodnocuje některé trendy inspekční činnosti od doby jejího vzniku. Podrobné údaje k jednotlivým řešeným problémům i k řešeným případům jsou k dispozici ve zprávách oblastních inspektorátů, uložených na ředitelství inspekce a v prvotních dokladech na jednotlivých oblastních inspektorátech (dále OI).

2. Struktura činnosti ČIŽP

Činnost ČIŽP jako specializovaného kontrolního a dozorového orgánu státní správy v životním prostředí spočívá v celé škále různých aktivit, vyplývajících z kompetencí, stanovených pro inspekci environmentální legislativou.

Vzhledem k tomu, že ČIŽP je koncipována zejména jako terénní dozorový orgán, hlavní metodou její práce jsou kontroly, revize a šetření na místě (souhrnně inspekce). Počet inspekci je přitom závislý na charakteru a typu jednotlivých případů, na schváleném zaměření činnosti i na náhodných činitelích (např. podání občanů, podněty jiných orgánů nebo průmyslové havárie). Obecně lze inspekce charakterizovat jako činnost preventivní, i když výsledkem velmi často bývá zjištění nedostatků nebo rozporu se zákonem a zahájení správního řízení. Inspekce jsou ve většině případů namátkové, nikoliv plošné, avšak důraz je vždy kladen na aktuální nebo permanentní priority. Znamená to, že frekvence kontroly míst resp. aktivit s významným dopadem na životní prostředí je výrazně vyšší, než frekvence inspekci ostatních.

Na základě kontrolní činnosti získává ČIŽP informace o porušování platné legislativy životního prostředí a v rámci svých kompetencí tyto právní delikty, případně přestupky, řeší. Řešení probíhá vesměs ve správním řízení (někdy speciální formou, např. řízením

přestupkovým nebo příkazním) a může mít dle závažnosti trojí charakter: nápravný (opatření k nápravě, odebrání), sankční (pokuta), případně omezení nebo zastavení činnosti či provozu. Jednotlivé případy přitom mohou být vyřešeny jedním z těchto postupů nebo i jejich kombinací.

Zvláštní kategorií výstupů inspekční práce je řešení průmyslových havárií, resp. havárií na vodách a zajišťování kontrolní činnosti v rámci mezinárodních mnohostranných a dvojstranných úmluv a dohod (např. Basilejská úmluva o přeshraničním transportu odpadů, Mezinárodní komise na ochranu Labe, úmluva CITES apod.). Na rozdíl od ostatní kontrolní činnosti nelze přesně rozsah této činnosti předvídat a plánovat a často dochází k situacím, kdy je nezbytné řešit případy v mimopracovní době a ve spolupráci s jinými orgány. S ohledem na akutní charakter těchto případů lze většinu aktivit tohoto druhu počítat za aktivity s nápravným charakterem.

Za další součástí preventivních aktivit inspekce je možno počítat stanovování (případně kontrolu samostanovení) environmentálních poplatků, vydávání souhlasů s umístěním staveb, schvalování technologií atd. v ochraně ovzduší a vydávání resp. potvrzování a kontrolu autorizací autorizovaných laboratoří.

Kromě uvedeného dále inspekce v rámci preventivní a odborné činnosti zpracovává velké množství odborných posudků, stanovisek a vyjádření pro ostatní orgány a organizace.

Specifickou součástí aktivit inspekce tvoří řešení podnětů, podání, petic a stížností občanů, organizací, ale i ostatních orgánů státní správy. Zejména počet stížností a podání občanů v poslední době výrazně narůstá, a to jak početně, tak především co do složitosti a komplikovanosti řešení. Výsledkem je nárůst potřebné kapacity k řešení těchto „ad hoc“ aktivit na úkor ostatní systematické činnosti inspekce. Novým prvkem v práci ČIŽP v roce 1998 bylo zpracovávání odpovědí na žádosti občanů i organizací o informace podle zákona 123/1998Sb. o informacích v životním prostředí.

Na obr. 1a a v tabulce 1 je uvedena celková struktura činnosti ČIŽP v roce 1998 podle jednotlivých činností, uvedených v předcházejícím textu, včetně podílu správních rozhodnutí na celkovém objemu činnosti a vyjádření struktury podle kategorií užívaných v zemích EU. Nejvyšší podíl tvoří vlastní inspekční činnost na místě (inspekce, revize, kontroly resp. místní šetření), celkem téměř 46% všech aktivit. Z ostatních aktivit inspekce tvoří nejvýznamnější součást vypracování stanovisek a vyjádření pro jiné orgány a organizace (22,5%). Agenda poplatků tvoří 11 % aktivit inspekce v roce 1998, přičemž absolutní počet vyměřených poplatků v odpadovém hospodářství v důsledku postupného uzavírání skládek oproti loňskému roku poklesl. Naproti tomu nově přibyla rozhodnutí o vyměření záloh na poplatky za vypouštění odpadních vod. Výstupy (rozhodnutí) sankčního charakteru, tj. pokuty za správní delikty nebo přestupky tvoří jenom cca 5,6 % všech výstupů a aktivit ČIŽP. Opatření k nápravě zjištěných nedostatků se pohybují kolem 3% a nejméně častým výstupem v práci inspekce je zastavení či omezení provozu nebo škodlivé činnosti (jenom 0,1% případů). Tradičně významnou složkou činnosti inspekce je vydávání souhlasů k umístění staveb a novým technologiím v ochraně ovzduší a udělování resp. potvrzování autorizací autorizovaným laboratořím (úhrnem 8,2% aktivit). Neustále pozvolna narůstá počet podání a stížností občanů a organizací (2,2%, viz i další kapitoly). Novým prvkem v práci inspekce je zpracování odpovědí na žádosti o informace (0,2 %). Jen něco málo přes čtvrtinu aktivit inspekce tvoří výstupy správních řízení (rozhodnutí, viz obr.1c).

Pokud použijeme k vyjádření struktury činnosti inspekce kategorie užívané v zemích EU, lze za zřetelně dominantní část činnosti inspekce považovat činnost preventivní (téměř 88% aktivit. 4,3% případů se dotýká opatření k nápravě škod nebo nedostatků a necelých 6% výstupů má povahu sankční (obr 1b).

Vzhledem k rozdílným kompetencím a požadavkům legislativy na rozsah dozorové činnosti se výrazně liší struktura činnosti pole jednotlivých odborných oddělení (obr. 2).

Nejmenší podíl terénních šetření a kontrol (necelých 25%) má vzhledem k rozsáhlým správním povinnostem oddělení ochrany ovzduší. U ostatních oddělení je podíl terénních šetření a kontrol na místě vyrovnanější a pohybuje se od cca 55% (ochrana vod) do 70-72% (ochrana přírody, ochrana lesa). Podíl sankčních opatření je nejnižší u oddělení ochrany ovzduší (méně než 5 %), nejvyšší u oddělení odpadového hospodářství a odd. ochrany přírody (cca 10%), v absolutních vyjádřeních však je situace jiná (viz následující kapitoly). Celkově lze konstatovat, že struktura činnosti se oproti předešlým rokům zásadně nemění a odráží konkrétní legislativu v té-které složce životního prostředí. Výrazněji narostl jenom počet sankčních opatření u oddělení ochrany přírody a krajiny a nově přibýlo vyměřování záloh na poplatky v oddělení ochrany vod..

Zmíněné rozdíly ve struktuře činnosti podle oddělení se projevují nepřímo i ve struktuře činnosti jednotlivých oblastních inspektorátů (obr. 3, tabulka 2). V oblastech s větší koncentrací průmyslu resp. středních a velkých zdrojů znečištění ovzduší klesá podíl terénních šetření na úkor jiné, obvykle správní nebo vyjadřovací činnosti. Celkově je však podíl preventivních složek činnosti (kontroly a revize, vyjádření, poplatky, souhlasy) poměrně vyrovnaný a dosahuje hodnot kolem 80-95%.

3. Intenzita inspekční činnosti a trendy jejího vývoje

Četnost a frekvence inspekcí různého typu (prověrky, revize, kontroly, šetření na místě apod.) je v zemích EU významným kritériem činnosti kontrolních orgánů. Z tohoto důvodu byla do zprávy zařazena tato kapitola se stručným rozбором počtu inspekcí i trendů, jak se tento počet vyvíjel v období od vzniku ČIŽP.

Přesto, že celkový počet inspekcí dosáhl v roce 1998 čísla 15182, tj. svého historického maxima (viz tabulka 3, obr. 4a), lze s ohledem na vývoj počtu aktivních inspektorů považovat objem inspekcí v průběhu času za poměrně velmi vyrovnaný, což vyplývá z přepočtu inspekcí na jednoho inspektora (obr. 4b), který se od roku 1995 pohybuje v rozmezí 53 - 62. Časová náročnost jednotlivých inspekčních akcí je velmi různá, šetření či kontroly mohou být několikahodinové i několikadenní. Pokud se vezme v úvahu celkový fond pracovního času a objem ostatní činnosti inspekce, nelze ani v budoucnu očekávat výraznější nárůst počtu inspekcí. Další nárůst kompetencí bez posílení kapacity inspekce se za stávajících podmínek může projevit pouze ve změněné struktuře inspekcí, tj. na jednu stranu širším záběrem, ale na druhou stranu nižším výsledným efektem v jednotlivých oblastech..

V absolutním vyjádření bylo nejvíce inspekcí provedeno inspektory ochrany vod a ochrany ovzduší (tabulka 3, obr. 5a). V přepočtu na 1 inspektora je počet inspekcí velmi vyrovnaný, o něco vyšší je u ochrany přírody a krajiny (obr. 5b) a mírně nižší u ochrany lesa. Tyto rozdíly jsou způsobeny především rozdílným charakterem práce i rozdíly v kompetencích (viz výše).

4. Rozhodování ve správním řízení

4.1. Struktura vydaných správních rozhodnutí

V roce 1998 bylo inspekcí vydáno celkem 9210 prvoinstančních správních rozhodnutí ve věci (procesní rozhodnutí nejsou započtena), 9010 rozhodnutí nabylo v roce 1998 právní moci. Z uvedeného počtu vydaných rozhodnutí bylo:

- 3629 o poplatcích (2664 v ovzduší, 446 v odpadech, 519 v ochraně vod),
- 2503 o souhlasech podle zákona o ochraně ovzduší,
- 103 o schválení nových technologií v ochraně ovzduší,
- 70 o oprávnění k autorizovanému měření emisí a imisí,
- 18 o emisních limitech pro velké a střední zdroje znečišťování ovzduší,
- 1802 o pokutách (včetně přestupkových řízení),
- 1009 o opatření k nápravě zjištěných nedostatků,
- 58 o odebrání nelegálně držených exemplářů chráněných organismů a
- 18 o zastavení nebo omezení škodlivé činnosti resp. provozu.

Celkový počet rozhodnutí má i přes stoupající počet inspekci v posledních letech mírně sestupný trend (obr. 6). Tento trend může být způsoben jednak nárůstem podílu šetření spojených s preventivní činností inspekce, jednak i s objektivně se zlepšující situací v životním prostředí.

Struktura správních rozhodnutí v právní moci za rok 1998 je podrobně uvedena v tabulce č. 3 a na obrázku 7. Obdobně jako v předchozích letech, největší podíl mají rozhodnutí o poplatcích (39,7 %) a rozhodnutí o souhlasech a autorizacích podle zákona o ochraně ovzduší (29,9 %), tj. rozhodnutí preventivního charakteru. Sankční rozhodnutí tvoří necelou pětinu (19,3 %), omezení nebo zastavení činnosti resp. provozu a odebrání nedovoleně držených exemplářů chráněných organismů netvoří dohromady ani 1% všech případů. Podíl opatření k nápravě mírně narostl (10,2%). Celkově je však struktura vydaných rozhodnutí velmi podobná struktuře v letech předešlých.

Struktura rozhodnutí jednotlivých oblastních inspektorátů odráží, obdobně jako struktura veškeré činnosti zastoupení jednotlivých subjektů kontroly (obr. 8, tab. 6). Podíl sankčních opatření (pokut) kolísá od cca 5% vydaných rozhodnutí (OI Praha) až po hodnoty přesahující 30% (OI Olomouc, Havlíčkův Brod). Tradičně nejvyšší počet vyměřených poplatků je v územní působnosti OI Ostrava, u OI Praha a Liberec dominují vydané souhlasy podle zákona o ochraně ovzduší.

4.2. Správní rozhodnutí sankční povahy – pokuty

ČIŽP uložila v roce 1998 celkem 1802 pokut (tabulka 2 a 3). Do právní moci vstoupilo v roce 1998 celkem 1739 pokut v celkové výši přes 57,5 mil. Kč. Rozdělení tohoto množství podle oddělení a podle inspektorátů je uvedeno v tabulkách č. 5 a 6. Největší počet i objem pokut byl uložen v ochraně ovzduší, z oblastních inspektorátů bylo nejvíce pokut uloženo OI Olomouc, Havlíčkův Brod, Brno a Ostrava. Nejvyšší celkový objem pokut v právní moci byl dosažen v oblastech s koncentrací průmyslu a environmentálních problémů, tj. na OI Praha, Ústí nad Labem a Brno. Úplný seznam pravomocných pokut je uveden v samostatné příloze této zprávy („Přehled pokut v právní moci za rok 1998“), kde je rovněž uveden i přehled nejvyšších uložených pokut podle složek a oddělení. Vůbec nejvyšší pravomocné pokuty byly uloženy v oblasti ochrany ovzduší oblastním inspektorátem Praha (dvě pokuty po 3 mil. Kč) a oblastním inspektorátem Ústí nad Labem (2 mil. Kč).

Pokuty jsou inspekcí ukládány ve většině případů právnickým osobám resp. fyzickým osobám podnikajícím za protiprávní činnost (správní delikty), v oblasti ochrany přírody a krajiny rovněž fyzickým osobám v přestupkovém řízení. Celkový počet pokut za přestupky fyzických osob v právní moci za rok 1998 byl 156 v úhrnné výši 519800 Kč, což tvoří jenom malou část celkového objemu pokut (9,0 resp. 0,9%).

Průměrná výše jedné pravomocné pokuty dosáhla celkově hodnoty pře 33 tis. Kč. Jeden činný inspektor uložil v průměru za rok 1998 necelých 7 pokut v úhrnné výši téměř 230 tis. Kč. Průměrné výše pokut se výrazně liší jednak podle oddělení, jednak podle regionů. Nejvyšší průměrné pokuty (obr. 9a) byly uloženy v oblasti ochrany lesa (ca 60 tis. Kč) a ovzduší (ca 51,5 tis. Kč), nejnižší v oblasti ochrany přírody (přes 11 tis. Kč za správní delikty, ca 3,3 tis. Kč za přestupky). Většina oblastních inspektorátů je poměrně vyrovnaná co se týče průměrné výše pokut, která se pohybuje okolo 22 – 32 tis. Kč. Výrazněji vyšší jsou průměry pokut v regionech s vyšší environmentální zátěží (Praha, ca 86 tis. Kč a Ústí n.L., ca 51 tis. Kč).

Pokuta je výsledkem inspekce (kontroly, revize či šetření na místě) v o něco více než 11 % případů. I přesto, že tato míra v uplynulých letech mírně klesá (viz trendy), lze ji považovat za poměrně ustálenou. Relativně nízký efekt z hlediska sankcí je přitom ovlivněn nárůstem podílu inspekcí s preventivním charakterem, případně s charakterem sběru informací či rutinní kontroly. Určitým faktorem by však i vzhledem k mírnému poklesu celkové i průměrné výše pokut mohlo být i pozvolné zlepšování situace v důsledku fungování nové legislativy a jejího prosazování.

Podíl odvolání na počtu všech vydaných pokut v roce 1998 činil mírně přes 20% (obr. 10). Z tohoto množství byla přibližně 10 vyřešena autoremedurou, cca polovina byla odvolacím orgánem potvrzena, čtvrtina snížena a zbytek byl zrušen. Při srovnání oblastních inspektorátů (obr. 11a) bylo nejvíce odvolání zaznamenáno na OI Hradec Králové, Plzeň a České Budějovice (až kolem 30%), kde byla rovněž nejvyšší úspěšnost odvolání v absolutním vyjádření (v obou případech byla cca pětina všech rozhodnutí o pokutách změněna nebo zrušena). V relativním vyjádření byla nejvyšší úspěšnost odvolání na OI Liberec a Praha (ve více než 75% případů odvolání bylo rozhodnutí změněno nebo zrušeno). Z pohledu jednotlivých složek bylo odvolání nejčastěji podáváno v ochraně lesa (v cca třetině všech vydaných rozhodnutí o pokutách), nejméně často v ochraně přírody (méně než 15%). Celková úspěšnost odvolání v absolutním vyjádření je poměrně velmi vyrovnaná a pohybuje se kolem 10%, výrazně nižší je u oddělení ochrany přírody (asi 5% všech rozhodnutí). V relativním vyjádření je nejmenší podíl úspěšných odvolání o ochrany lesa.

4.3. Správní rozhodnutí nápravného charakteru

Rozhodnutí nápravného charakteru, tj. opatření k nápravě tvoří po sankcích druhou skupinu rozhodnutí, které jsou reakcí správního orgánu na zjištění rozporu se zákonem. Opatření tohoto typu se vydávají buď samostatně, nebo spolu s rozhodnutím o sankci (pokutě). Celkem bylo v roce 1998 vydáno 1009 rozhodnutí o opatřeních k nápravě, do právní moci pak vstoupilo celkem 921 rozhodnutí. Po úpravách legislativy v roce 1997 a 1998 je už kompetence vydávat tento typ rozhodnutí alespoň částečně dán všem odborným oddělením (oddělení OP tuto možnost získalo nově zákonem č. 16/97Sb.).

Rozdělení počtu vydaných a pravomocných rozhodnutí o opatřeních k nápravě podle inspektorátů a podle oddělení je uvedeno v tabulkách č. 2,3, 5 a 6. Obecně je tento typ rozhodnutí nejvíce využíván v ochraně vod a poměrně často v ochraně lesa a ochraně ovzduší. Z oblastních inspektorátů tohoto nástroje používá výrazně nejčastěji OI Brno, více je využíváno i na inspektorátech v Ústí nad Labem a Českých Budějovicích.

4.4. *Odebrání nedovoleně držených exemplářů, omezení a zastavení škodlivé činnosti nebo provozu*

Tento specificky sankční typ rozhodnutí patří mezi krajní možnosti odpovědi správního orgánu na zjištěný rozpor se zákonem. Tomu odpovídá i jejich celkem zanedbatelný podíl na celkovém počtu rozhodnutí (obr.1).

Vzhledem k tomu, že k vydání a prosazení tohoto typu rozhodnutí inspekce zpravidla přistupuje v případě průmyslových aktivit až po vyčerpání jiných možností, zatímco v oblasti ochrany přírody má zastavení škodlivé činnosti i významný preventivní kontext, je zastavení škodlivé činnosti nejčastěji používáno právě v ochraně přírody (tab. 5).

Odebrání nedovoleně drženého exempláře chráněného druhu organismu resp. exempláře, u něhož nebyl prokázán povolený způsob nabytí bylo legislativně upraveno v prosaditelné formě až v roce 1997, a to úpravou ustanovení zák. 114/1992Sb. a vstoupením v platnost zákona č. 16/1997Sb. Z tohoto důvodu počet případů s použitím tohoto druhu sankce výrazně narostl na celkem 58 případů v roce 1998, což představovalo téměř 2000 exemplářů. Podrobnější rozbor je uveden dále v analýze činnosti ochrany přírody.

4.5. *Správní rozhodnutí preventivního charakteru*

Do této skupiny patří rozhodnutí, která nejsou odpovědí na zjištěné nedodržování nebo rozpor se zákonem, ale která vyplývají ze zákonných nástrojů prosazování ekologické politiky státu. Jedná se zejména o rozhodnutí o poplatcích za emise škodlivých látek do ovzduší a za ukládání odpadů, dále o souhlasy s novými technologiemi a umístěním zdrojů znečištění ovzduší, autorizace subjektů měření emisí a imisí a o rozhodnutí o stanovení emisních limitů.

Počty vydaných rozhodnutí jsou uvedeny v tabulkách 2, 3, 5 a 6. Počet rozhodnutí o poplatcích za ukládání odpadů v důsledku postupného uzavírání zpoplatněných skládek výrazně poklesl (433), na druhou stranu přibyla rozhodnutí o vyměření záloh na poplatky za vypouštění odpadních vod (505). Všechna ostatní rozhodnutí tohoto charakteru spadají do kompetencí oddělení ochrany ovzduší. Z pohledu oblastních inspektorátů je výrazně nejvyšší počet rozhodnutí o poplatcích i o souhlasech vydáván v Praze, což ovlivňuje strukturu činnosti OI Praha v neprospěch terénních kontrol a inspekci.

Celkem bylo v roce 1998 uloženo 3580 pravomocných rozhodnutí o poplatcích v celkové výši přes 2 mld. Kč. Bylo dále vydáno téměř 2700 rozhodnutí o souhlasech a autorizacích v ochraně ovzduší.

4.6. *Stručné zhodnocení trendů správního rozhodování*

Trendy vývoje ve správním rozhodování jsou shrnuty na obrázku 12. Obecně lze konstatovat, že po počátečním nárůstu při náběhu inspekce v letech 1993-1995 se více-méně

stabilizoval počet provedených inspekcí a rovněž počet odpovědí na zjištěný nesoulad se zákonem. Počet preventivních opatření se přitom vyvíjel jinak, a to zejména v souvislosti s jednorázovým řešením problematiky emisních limitů pro velké a střední zdroje znečišťování.

U rozhodnutí odpovídajících na zjištěný rozpor se zákonem došlo po počátečním prudkém nárůstu počtu posléze ke stabilizaci a mírnému poklesu (obr. 13, tab. 7). Současně dochází průběžně k vyrovnávání poměru mezi jednotlivými složkami. Z hlediska vývoje pokut je zajímavým trendem při poměrně stabilizovaném počtu pokut v posledních letech mírný pokles jejich výše v přepočtu na 1 inspektora (obr. 14).

Z rozhodnutí preventivního charakteru lze za dlouhodobě stabilizovaný považovat počet vydávaných souhlasů a autorizací a také počet poplatků za znečišťování ovzduší (obr. 15, tab. 8). Počty poplatků za ukládání odpadů a emisní limity pak odrážejí vývoj právního stavu a mají v posledních letech zřetelně sestupný trend. U poplatků za ukládání odpadů je však tento trend v posledním roce způsoben především postupným ubýváním zpoplatněných skládek.

5. Účast ČIŽP na řešení havárií

V oblasti ochrany vod se ČIŽP podílí na řešení havárií na povrchových či podzemních vodách, je-li požádána o spolupráci okresním úřadem, případně situaci řeší sama pokud hrozí nebezpečí z prodlení. Za rok 1998 ČIŽP má v evidenci celkem 204 havárií s následkem znečištění nebo ohrožení jakosti vod. Inspekce řešila samostatně 84 havárií a dalších 41 bylo řešeno ve spolupráci s příslušným okresním úřadem (tabulka 9). Obrázek 16 znázorňuje podíl jednotlivých oblastních inspektorátů na řešení havárií. Obdobně jako v minulosti byl největší počet havárií zaznamenán a řešen v oblastech s vyšší koncentrací průmyslu (Ostrava, Ústí nad Labem, Praha).

Počet evidovaných havárií je poměrně stabilizovaný a pohybuje se od roku 1993 kolem 200. Dlouhodobě je cca 50% havárií způsobeno únikem ropných látek a přibližně 30% havárií ohrozí nebo znečistí podzemní vody. V roce 1998 došlo ke čtyřem závažným haváriím (Spolchemie Ústí nad Labem, loď ELD na Labi, ČD - únik nafty v Havlíčkově Brodě, Vítkovice a. s. - kyanidy), což představuje oproti předchozím rokům nárůst.

Tradičně nejvíce havárií vzniká v dopravě, zpravidla se ale z pohledu ochrany vod nejedná o havárie závažné. Obecně nejčastější příčinou havárií je nedbalost a technická závada.

Ke dni zpracování zprávy bylo za způsobené havárie uloženo 27 pokut v celkové výši 1 530 568,- Kč, vyčíslené ekologické škody představovaly 6 456 318,- Kč a celkové náklady 20 647 080,- Kč. Téměř v polovině případů škody ani náklady nepřesáhly 30 000,- Kč.

6. Vyjádření, posudky a stanoviska pro jiné orgány

Zpracovávání a vydávání posudků, vyjádření a stanovisek pro jiné orgány tvoří významnou část činnosti inspekce, která je zabezpečována mimo správní řízení. Na celkové struktuře inspekční práce se tato činnost podílí téměř čtvrtinou (obr. 1a).

Největší objem výstupů zde tvoří zejména souhlasy podle zákona o opěchraně ovzduší, vydávané mimo správní řízení (celkem přes 3600 případů, 47% - viz tabulka 10, graf 17a). Díky souhlasům je v součtu nejvyšší počet vyjádření a stanovisek vydáván oddělením ochrany ovzduší. Následuje oddělení ochrany vod a nejnižší počet výstupů byl zaznamenán u oddělení ochrany lesa (tab 10).

Zpracovávaná stanoviska lze rozdělit do více kategorií, z nichž po souhlasech nejvýznamněji jsou zastoupena vyjádření k žádostem o podporu ze SFŽP (přes 13%) a stanoviska ke zpracovávaným studiím EIA (10,5%). Specifickou složku tvoří podněty oddělení ochrany přírody jiným správním orgánům v případě zjištění rozporu nebo nesouladu se zákonem, který nelze řešit postupem v rámci správního řízení přímo nebo vůbec. V roce 1998 bylo takto podáno celkem 279 podnětů. Počet stanovisek k auditům nadále klesá, v roce 1998 činil jen 2,5% všech vydaných vyjádření.

Dlouhodobě je počet všech vyjádření a stanovisek v zásadě stabilizovaný, v posledních třech letech dochází k mírnému vzestupu celkového počtu. Dlouhodobě klesá počet vyjádření v oblasti odpadového hospodářství a ochrany vod a roste u oddělení ochrany ovzduší a ochrany přírody, zatímco u ochrany lesa je více-méně stabilně nízký (tabulka 11, obr. 18).

7. Účast veřejnosti

Trend účasti veřejnosti na práci ČIŽP je jednoznačně narůstající. Projevuje se především neustálým stoupáním počtu případů, kdy se občané obrací na inspekci se stížností nebo peticí, ale i zájmem o environmentální informace uvolňované podle zákona č. 123/98Sb. o právu na informace o životním prostředí.

7.1. Řešení stížností, podnětů a petic

Počet došlých a inspekci řešených stížností, podání a petic občanů i dalších subjektů (organizací, občanských sdružení) dlouhodobě narůstá. Roste nejenom počet, ale i závažnost a komplikovanost podání. Nejvýraznější nárůst počtu stížností byl zaznamenán v oblasti ochrany přírody. Oproti situaci v počátcích fungování inspekce tím dochází k vyrovnávání podílu jednotlivých oddělení na řešení stížností (obr. 19, tabulka 12).

Rozdělení stížností a podání podle regionů je poměrně rovnoměrné a odráží obvykle jednak hustotu osídlení a jednak míru aktuálních environmentálních problémů v regionu. Výjimkou z tohoto pravidla je relativně velmi vysoký podíl oblastního inspektorátu Hradec Králové (14,7%, viz obr. 20). Vysoký podíl na řešení stížností mají dále zejména Praha (16,7%), České Budějovice (14,4%, zřejmě ovlivněno mediálně sledovanými případy zejména na Šumavě), Plzeň (11,4%) a Brno (10,7%).

7.2. Informace o stavu životního prostředí

Podávání informací o stavu životního prostředí podle zákona č. 123/1998Sb. je zcela novou součástí činnosti inspekce, potenciálně velmi významnou právě pro spoluúčast veřejnosti na rozhodování inspekce a zvýšení efektu inspekčních odpovědí (sankcí, nápravných opatření) na nedodržení zákona. V konečném důsledku by působením tohoto zákona mohlo dojít k zvýšení dopadu namátkové inspekční činnosti.

Ustanovení zákona jsou však bohužel využívána i v jiném směru, především podnikatelskými a poradenskými subjekty, které často vyžadují rozsáhlé soubory shromážděných údajů nikoliv za účelem informování veřejnosti, ale se zřejmým záměrem přímého nebo nepřímého komerčního využití. Zpracování odpovědí na takto koncipované žádosti bývá velmi komplikované, zdlouhavé a odčerpávající inspekční kapacity potřebné pro vlastní kontrolní činnost.

Došlé žádosti o informace jsou orientovány buď na konkrétní jednotlivá oddělení (složky), ale poměrně často se dotýkají najednou všech nebo několika složek (viz tabulka 13). Část informací se dotýká struktury a fungování ČIŽP jako takové.

Celkem bylo v roce 1998 evidováno 72 žádostí o informace, došlých v písemné či elektronické formě. Do statistiky přitom není zahrnuta celá řada informací vyžádaných a poskytnutých přímo telefonicky. Zřetelně nejpočetnější jsou žádosti o informace v ochraně ovzduší (75%, viz tabulka 13 a obr. 21a), což mimo jiné souvisí i s rozsáhlými kompetencemi ČIŽP v této oblasti a s časovým souběhem s termínem dosažení stanovených emisních limitů (k 1.1.1999). Nejvíce stížností bylo adresováno přímo na ředitelství ČIŽP (16), vyšší počet byl zaznamenán i na OI Praha, Havlíčkův Brod a Ostrava (obr. 21b). Úhrnem lze konstatovat, že počet žádostí o informace nepřekračuje významně očekávání a komplikace působí pouze žádosti o rozsáhlé soubory dat, zejména v oblasti ochrany ovzduší.

7.3. *Spolupráce s nevládními organizacemi*

V roce 1998 byl na základě předběžných kontaktů zahájen pravidelnější kontakt ČIŽP s nevládními, zejména ekologickými organizacemi, které jeví o spolupráci s inspekcí velký zájem a jsou rovněž cenným zdrojem informací. Nevládní organizace jsou často odesilatelé podnětů i stížností, následně řešených ČIŽP. Pravidelnější kontakt ve formě schůzek s představiteli těchto organizací má umožnit lepší vzájemnou komunikaci, výměnu informací a konstruktivní spolupráci při řešení těch problémů, které spadají do kompetence inspekce.

8. *Činnost inspekce podle jednotlivých složek*

8.1. *Ochrana ovzduší*

Oddělení ochrany ovzduší ČIŽP má ve srovnání s ostatními odděleními inspekce nejširší škálu kompetencí ve své složce (viz tab. 1), což se projevuje rovněž na struktuře jeho činnosti, zejména na rozsahu činnosti správní (viz obr. 2). Souhrn činnosti oddělení ochrany přírody je uveden v tabulce 14. Celkem bylo v ochraně ovzduší provedeno 3815 kontrol a revizí, zpracováno 4537 stanovisek a vyjádření a vyřešeno 182 stížností. Ve správním řízení bylo uloženo celkem 577 pokut, právní moci nabylo 482 pokut v celkové výši přes 29 mil Kč. Bylo uloženo 245 opatření k nápravě zjištěných nedostatků a zastaven provoz v 5 případech.

V rámci preventivní správní činnosti bylo vydáno celkem 2664 rozhodnutí o poplatcích za znečišťování ovzduší, 2642 rozhodnutí v celkové výši téměř 916 mil. Kč nabylo právní moci. Dále bylo vydáno ve správním řízení 2676 souhlasů a autorizací k měření emisí a imisí. Výsledky činnosti jsou podrobněji rozebrány v následujícím přehledu plnění složkových úkolů.

Trendy činnosti oddělení jsou zřejmé z tabulky 15 a obr. 22. Průběžně stoupá počet kontrol a revizí, klesá celkový počet vydaných správních rozhodnutí, což je zejména odrazem poklesu počtu vydávaných emisních limitů. V ostatních správních rozhodnutích je počet víceméně stabilizovaný. Totéž platí pro vyjádření a stanoviska zpracovávaná pro jiné orgány a počet stížností. Novým fenoménem jsou poměrně rozsáhlé žádosti o poskytnutí informací podle zákona 123/1998Sb. (viz výše).

8.1.1. Přehled plnění složkových úkolů

8.1.1.1. Vydávání souhlasů k umístování a povolování, provozu a změnám staveb zdrojů znečišťování ovzduší se stanovením podmínek provozu k zajištění ochrany ovzduší; vydávání stanovisek a vyjádření pro potřeby ostatních orgánů státní správy a SFŽP.

V roce 1998 bylo odděleními ochrany ovzduší oblastních inspektorátů ČIŽP vydáno celkem 6135 souhlasů, stanovisek a vyjádření ke stávkám nových a k rekonstrukcím stávajících středních a velkých zdrojů znečišťování ovzduší (2503 formou správních rozhodnutí, 3632 formou stanovisek). Jejich počet se pohybuje na úrovni roku 1997 (2851 správních rozhodnutí, 3340 stanovisek). Příčinou tohoto počtu posouzených žádostí je trvalá povinnost provozovatelů středních a velkých zdrojů znečišťování činit opatření vedoucí k dosažení emisních limitů nových zdrojů v termínech stanovených Českou inspekcí životního prostředí.

Podklady pro technická posouzení nově instalovaných technologií a zařízení nových nebo rekonstruovaných zdrojů znečišťování ovzduší byla rozhodnutí ředitelství ČIŽP se schválením užívání nových technologií, zařízení a výrobků sloužících k ochraně ovzduší a rozhodnutí Ministerstva životního prostředí se souhlasem k dovozu nebo výrobě.

Pro potřeby ostatních orgánů státní správy bylo vypracováno 260 stanovisek (29 auditů, 231 stanovisek k dokumentaci posuzování vlivů na životní prostředí - EIA), pro potřeby SFŽP 645 stanovisek k dotovaným akcím.

8.1.1.2. Rozhodování o výši poplatků za znečišťování ovzduší u velkých zdrojů znečišťování.

Provozovatelům velkých zdrojů znečišťování ovzduší bylo po podání jejich oznámení ve sledovaném období vydáno celkem 2664 správních rozhodnutí o stanovení poplatků, odložení poplatků, prominutí odložené části poplatků popřípadě povinnostech doplatit odloženou část poplatků. Ke konci roku bylo 2593 rozhodnutí pravomocných. Celková částka stanovených poplatků z rozhodnutí v právní moci činila 996 977 926 Kč. Celková částka odložených částí poplatků v případech zahájení prací na snížení emisí (§8 odst. 5 z.č. 389/1991 Sb.) v roce 1998 dosáhla 83 342 670 Kč a představuje cca 9,5% částky předepsané k zaplacení.

Ve 13 případech bylo rozhodnuto o povinnosti doplatit odloženou část poplatku. Ke konci roku bylo již 11 těchto rozhodnutí pravomocných. Úhrnná předepsaná výše na doplacení poplatků činila 960 700 Kč. V roce 1998 nabyla právní moci 3 rozhodnutí o povinnosti doplatit odloženou část poplatku v celkové výši 101 216 Kč.

V roce 1998 byla provozovateli velkých zdrojů znečišťování ovzduší oznamovací povinnost plněna bez větších problémů, v případech jejího neplnění bylo nápravy dosaženo výzvami a sankcemi.

8.1.1.3. Kontrola dodržování povinností provozovateli velkých a středních zdrojů znečišťování ovzduší, kontrola dodržování varovných a regulačních opatření vyhlášených pro vybrané zdroje znečišťování za smogové situace, kontrola dodržování emisních limitů, vedení provozní evidence; ukládání opatření ke zjednání nápravy a ukládání pokut za porušení stanovených povinností.

V roce 1998 nebyla vyhlášena regulace vybraných zdrojů znečišťování ovzduší .

Pracovníky oddělení ochrany ovzduší OI bylo v roce 1998 provedeno celkem 3706 kontrol provozovatelů zdrojů znečišťování ovzduší (1371 kontrol zdrojů velkých a 2335 kontrol zdrojů středních) se zaměřením zejména na dodržování podmínek provozu stanovených Českou inspekcí životního prostředí, dále pak kontrol vykonaných na základě stížností, havárií a požadavků SFŽP. Kontrolou dodržování termínů pro dosažení emisních limitů provozovateli stávajících velkých a středních zdrojů stanovených pro nové zdroje znečišťování ovzduší bylo v roce 1998 ve 151 případech zjištěno nesplnění v termínech stanovených rozhodnutími ČIŽP, z toho ve 146 případech byla vydána opatření ke zjednání nápravy, v 5 případech byla vydána rozhodnutí vedoucí k omezení provozu nebo jeho zastavení.

Nedostatky zjištěné kontrolami provedenými Českou inspekcí životního prostředí se dále vyskytovaly při plnění povinností vyplývajících z vyhlášky MŽP č. 117/1997 Sb., kterou se stanovují emisní limity a další podmínky provozování stacionárních zdrojů znečišťování a ochrany ovzduší.

Kontrola dodržování emisních limitů byla pracovníky oddělení ochrany ovzduší prováděna též přímým měřením měřicí technikou, kterou jsou oblastní inspektoráty vybaveny (analýzátory BINOS pro stanovení CO, SO₂, NO_x, O₂, analyzátory MSI pro stanovení CO, NO_x, O₂). V roce 1998 bylo provedeno celkem 70 měření jednotlivých znečišťujících látek u velkých zdrojů znečišťování (v 57 případech byl emisní limit dodržen, ve 13 případech byl emisní limit překročen) a 105 měření jednotlivých znečišťujících látek u středních zdrojů znečišťování (v 93 případech byl emisní limit dodržen, ve 12 případech byl emisní limit překročen).

Za zjištěné nedostatky bylo uloženo 496 pokut (318 pokut provozovatelům zdrojů velkých, 177 pokut provozovatelům zdrojů středních) a vydáno 250 rozhodnutí se stanovením opatření vedoucích ke zjednání nápravy zjištěného stavu včetně zastavení nebo omezení provozu (120 opatření provozovatelům zdrojů velkých, 130 opatření provozovatelům zdrojů středních). Ke konci roku 1998 bylo z uvedeného počtu již 440 rozhodnutí o uložení pokuty v právní moci, která společně se 39 rozhodnutími vydanými v roce 1997 a v právní moci v roce 1998 představují částku 27 241 500 Kč. Počet sankcí, uložených v roce 1998, je zhruba na úrovni stavu předchozích let, ale celková výše uložených pokut se zvýšila v průměru cca o jednu polovinu.

8.1.1.4. Kontrola dodržování povinností právnických osob a fyzických osob oprávněných k podnikání, stanovených zákonem č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země.

V roce 1998 bylo pracovníky oddělení ochrany ovzduší oblastních inspektorátů České inspekce životního prostředí zkontrolováno 41 osob zacházejících s látkami poškozujícími nebo ohrožujícími ozonovou vrstvu Země. V jednom případě bylo zjištěno porušení ustanovení zákona č. 86/1995 Sb., o ochraně ozonové vrstvy Země, a za prokázaný dovoz látek a výrobků bez povolení, byla uložena pokuta ve výši 20 000 Kč.

Oddělením ochrany ovzduší ředitelství České inspekce životního prostředí bylo při kontrole vyúčtování odvodů poplatků zjištěno v 81 případech porušení zákona č. 86/1995 Sb. a bylo uloženo 81 pokut v celkové výši 1 785 000 Kč. Výsledek kontroly vyúčtování odvodů poplatků je uveden v části zprávy o činnosti ředitelství ČIŽP.

8.1.1.5. Stanovení emisních limitů pro stávající velké a střední zdroje znečišťování ovzduší.

V roce 1998 bylo Českou inspekcí životního prostředí vydáno 18 rozhodnutí se stanovením emisních limitů a termínu pro dosažení emisních limitů zdrojů nových (7 rozhodnutí zdrojům velkým, 11 rozhodnutí zdrojům středním), a to těm zdrojům znečišťování, které nebyly dosud České inspekci životního prostředí známy, nebo vyvstala nutnost dodatečně stanovit již inspekci známému zdroji emisní limit na další znečišťující látky.

8.1.1.6. Kontrola vstupních dat databáze registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší

V roce 1997 byla odděleními ochrany ovzduší ČIŽP verifikována vstupní data databáze registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší, která byla předložena provozovateli velkých zdrojů jako součást souhrnného vyhodnocení údajů provozní evidence.

.

8.1.2. Činnost oddělení ochrany ovzduší ředitelství ČIŽP

8.1.2.1. Schvalování užívání nových technologií, zařízení a výrobků sloužících k ochraně ovzduší

V roce 1998 bylo oddělením ochrany ovzduší ukončeno pravomocnými rozhodnutími celkem 103 správních řízení ve věci schválení užívání nových technologií, zařízení a výrobků sloužících k ochraně ovzduší.

V roce 1998 převažovala nová zařízení spalující ušlechtilá paliva, zejména plynná, dále pak energetická zařízení spalující nekontaminovaný dřevní odpad, chemická a

mechanická čištění spalin. Přehled rozhodnutí se schválením užívání nových technologií, výrobků a zařízení sloužících k ochraně ovzduší, je uveden v příloze.

8.1.2.2. Udělování oprávnění k autorizovanému měření emisí a imisí; kontrola správnosti výsledků měření

V roce 1998 bylo uděleno 14 novým osobám oprávnění k autorizovanému měření emisí, 56 osobám bylo rozšířeno nebo po uplynutí rozhodnutím ČIŽP stanovené lhůty bylo oprávnění prodlouženo.

Aktuální seznam osob s oprávněním k autorizovaným měřením emisí s uvedením lhůty platnosti rozhodnutí, je uveden v příloze.

V rámci udělování oprávnění k autorizovaným měřením emisí a imisí a v rámci kontroly správnosti výsledků měření bylo pracovníky oddělení ochrany ovzduší ředitelství ČIŽP zkontrolováno celkem 68 osob, držitelů oprávnění k autorizovaným měřením a žadatelů o oprávnění k autorizovanému měření. Kontroly byly provedeny jak v sídle osob, tak na místě měření.

Důsledně a průběžně byly kontrolovány protokoly o autorizovaných měřeních. V roce 1998 bylo pracovníky oddělení ochrany ovzduší provedeno cca 300 kontrol protokolů o autorizovaném měření emisí. Na zjištěné nedostatky, které se vyskytly v cca 10% kontrovaných protokolech, byly osoby oprávněné k autorizovanému měření upozorněny a požádány o opravu.

8.1.2.3. Kontrola vyúčtování odvodů poplatků za dovoz a výrobu látek poškozujících nebo ohrožujících ozonovou vrstvu Země.

V roce 1998 bylo pracovníky oddělení ochrany ovzduší ředitelství České inspekce životního prostředí kontrolováno vyúčtování odvodů poplatků 177 dovozců a výrobců látek poškozujících a ohrožujících ozonovou vrstvu Země za látky dovezené, nebo vyrobené v roce 1997 a plnění povinností při zacházení s uvedenými látkami a výrobky. Kontrolováno bylo dodržování podmínek zacházení s látkami a výrobky, stanovené v 177 rozhodnutích Ministerstva životního prostředí. V 81 případech bylo zjištěno porušení zákona č. 86/1995 Sb. a bylo uloženo 81 pokut v celkové výši 1 785 000 Kč. V průběhu roku 1997 bylo osobami dovážejícími nebo vyrábějícími látky poškozující ozonovou vrstvu Země a výrobky takové látky obsahující za uskutečněný dovoz nebo výrobu látek a výrobků zapláceno formou poplatků na účet Státního fondu životního prostředí, podle vyúčtování odvodů poplatků, celkem 36 406 144 Kč.

Průběžně byla prováděna kontrola placení poplatků za látky poškozující nebo ohrožující ozonovou vrstvu Země, dovezených, nebo vyrobených na základě povolení Ministerstva životního prostředí pro rok 1998. Kontrola vyúčtování odvodů poplatků za rok 1998 bude provedena na základě vyúčtování a kontroly v roce 1999.

8.1.2.4. Metodické vedení oblastních inspektorátů ČIŽP

Oddělením ochrany ovzduší ředitelství ČIŽP byly v roce 1998 pro pracovníky oblastních inspektorátů uspořádány 4 celodenní porady a jedna třídenní porada se zaměřením na sjednocení postupu oblastních inspektorátů v jednotlivých oblastech činnosti, zejména kontroly dodržování emisních limitů, měření emisí, vydávání souhlasů ke stavbám nových zdrojů znečišťování ovzduší, rozhodování o výši poplatků velkých zdrojů a implementaci vyhlášky MŽP č. 117/1997 Sb., kterou se stanovují emisní limity a další podmínky provozování stacionárních zdrojů znečišťování a ochrany ovzduší. Pro potřeby oblastních inspektorátů byl vypracován 1 metodický pokyn (kontrola provozu lakoven).

8.1.2.5. Měření emisí útvarem měření emisí ředitelství ČIŽP

Program měření emisí útvarem měření emisí ředitelství ČIŽP v roce 1998 byl přizpůsoben požadavkům oblastních inspektorátů ČIŽP. Měření sloužila ke kontrole dodržování stanovených emisních limitů pro látky znečišťující ovzduší a jako kontrolní měření sloužící pro výpočet poplatku.

Celkem byla provedena měření emisí u 18 provozovatelů zdrojů znečišťování ovzduší (celkem 72 dílčích měření koncentrací i hmotnostních toků tuhých znečišťujících látek a plyných anorganických znečišťujících látek - CO, SO₂, NO_x - ve všech případech doprovázených stanovením pomocných vzduchotechnických veličin a referenční koncentrace kyslíku.

Z důvodu opakované poruchy analyzátoru RATFISCH, sloužícímu ke kontinuálnímu stanovení emisí organických látek, nebylo věrohodné stanovení těchto látek provedeno.

8.2. Ochrana vod

Oddělení ochrany vod ČIŽP provedlo v roce 1998 největší počet šetření a revizí (3838). Vydalo celkem 1683 vyjádření a stanovisek pro jiné orgány a řešilo 173 stížností. Ve správním řízení bylo uloženo 406 pokut a právní moci nabylo celkem 413 pokut v celkové výši přes 13,5 mil. Kč. Dále bylo vydáno 416 a právní moci nabylo 330 rozhodnutí o opatření k nápravě (část těchto rozhodnutí byla vydána spolu s rozhodnutím o pokutě), zastaveny byly celkem 4 provoz. Nově bylo tímto oddělením ve správním řízení uloženo vyměření záloh na poplatky za vypouštění odpadních vod v 519 případech, z toho 505 rozhodnutí v úhrnné výši 611570499 Kč nabylo právní moci. Podrobný přehled o činnosti v roce 1998 je uveden v tabulce 16.

Trendy vývoje za poslední období vyplývají z tabulky 17 a obr. 23. Počet stížností a evidovaných havárií obdobný jako v předchozích letech, počet vyjádření a sankčních rozhodnutí mírně klesá, zatímco počet kontrol a revizí je ustálený, resp. ve srovnání s minulým rokem mírně narostl. Významným faktorem, který činnost oddělení ovlivňoval, byla implementace nové právní normy o poplatcích za vypouštění odpadních vod (zákon č. 58/1998Sb.). V rámci jeho naplňování bylo vydáno 519 rozhodnutí o zálohách na poplatky, čímž počet celkem vydaných správních rozhodnutí tak ve srovnání s minulým rokem významně stoupl.

8.2.1. Přehled plnění složkových úkolů

8.2.1.1. Prověrka komunálních zdrojů znečištění

Tato prověrka zahrnovala v roce 1998 jednu hloubkovou a 255 základních kontrol čistíren odpadních vod. Podle výsledků kontrol bylo uloženo 35 pokut a podáno 5 podnětů vodohospodářským orgánům. Výsledky kontrol byly využity také při stanovování záloh na poplatky za vypouštění odpadních vod podle zákona č. 58/1998 Sb. Součástí prověrky komunálních zdrojů znečištění bylo i v 96 případech ověření platnosti údajů v registru komunálních zdrojů znečištění u obcí nad 2 000 EO nevybavených kanalizací a ČOV, jejichž výstavba je podmínkou pro splnění směrnice EU 91/271/EHS.

8.2.1.2. Prověrka průmyslových zdrojů znečištění

V oblasti průmyslových zdrojů znečištění byla vedle specifických kontrol zaměřených na řešení lokálních problémů prakticky dokončena čtyři roky probíhající prověrka autoservisů a proběhla prověrka vybraných zdrojů v povodí Labe.

Autoservisů bylo v roce 1998 prověřeno z hlediska ochrany vod 158, uloženo bylo 21 pokut a v 33 případech opatření k nápravě zjištěných nedostatků. Celkem bylo od roku 1995 zkontrolováno 689 autoservisů, kterým ČIŽP uložila 93 pokut a 121 opatření k nápravě nedostatků. Realizovaná prověrka přispěla uloženými opatřeními ke zlepšení způsobu nakládání a manipulace s látkami škodlivými vodám a to především u nově vzniklých subjektů.

Podle Akčního programu Labe byla stejně jako v předchozích dvou letech provedena u 19 závodů kontrola druhů a množství emitovaných tzv. „prioritních látek“, což jsou např. chlorované organické látky, dusík, některé kovy a pod. Především v důsledku rušení výrob, změn v technologiích a výstavby čistíren se snižuje množství vypouštěných „prioritních látek“.

8.2.1.3. Prověrka hlavních zdrojů znečištění a zařízení na ochranu vod

V rámci prověrky hlavních zdrojů znečištění bylo kontrolováno 142 zdrojů, u kterých je především sledován vývoj vypouštěného znečištění. Získané údaje jsou rovněž využívány pro potřeby poplatkové agendy vedené ČIŽP podle zákona č. 58/1998 Sb.

Výstavbu zařízení na ochranu vod sleduje ČIŽP především k získání údajů o vynaložených nákladech a jejich přínosu pro životní prostředí a k posouzení splnění podmínek, za kterých byla poskytnuta podpora ze SFŽP. V roce 1998 bylo kontrolováno 94 staveb, z toho 15 ČOV bylo uvedeno do trvalého provozu.

8.2.1.4. Sledování závažných případů kontaminace vod

Ke dni 31. 12. 1998 eviduje ČIŽP 583 dlouhodobých havárií na podzemních vodách, včetně tzv. starých ekologických zátěží (SEZ), u kterých hradí náklady na sanaci znečištění Fond národního majetku namísto nabyvatele privatizovaného majetku. Inspektoři ČIŽP průběžně kontrolují provádění požadovaných sanačních prací, které probíhají u 45% evidovaných havárií. V roce 1998 bylo vydáno 44 nových správních rozhodnutí se stanovením cílových limitů pro odstranění SEZ. Z celkového počtu dlouhodobých havárií tvoří SEZ přibližně jednu třetinu.

8.2.1.5. Implementace zákona č. 58/1998Sb. o poplatcích za vypouštění odpadních vod

Po přijetí zákona č. 58/1998 Sb. o poplatcích za vypouštění odpadních vod upozornila ČIŽP všechny znečišťovatele evidované podniky Povodí a. s. na změnu systému placení poplatků a následně obdržela 1343 poplatkových hlášení. Pro rok 1999 bylo ve správním řízení vydáno 519 zdrojům znečištění rozhodnutí o záloze na poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových. Ke konci roku 1998 nabylo právní mocí 505 těchto rozhodnutí o zálohách na poplatky v celkové výši 611,6 mil. Kč.

8.3. *Odpadové hospodářství*

Hlavním a nejdůležitějším faktorem, který ovlivnil činnost oddělení odpadového hospodářství v roce 1998 byl fakt, že od 1.1. tohoto roku vstoupil v platnost nový zákon č.125/1997 Sb., o odpadech. Vzhledem k této značné změně v kontrolní činnosti inspekce, byl kladem důraz na sjednocování postupu všech inspektorů. V souvislosti s tím bylo zorganizováno několik specializovaných školení a porad.

Ve složce odpadového hospodářství bylo v roce 1998 provedeno celkem 2789 prověrek a kontrol, vydáno 598 stanovisek a vyjádření a řešeno 140 stížností. Ve správním řízení bylo vydáno celkem 446 a právní mocí nabylo 433 rozhodnutí o stanovení poplatků (vesměs v sazbě I) v úhrnné výši téměř 539 mil. Kč. Inspektoři odpadového hospodářství uložili 395 pokut, právní mocí nabylo celkem 387 pokut v úhrnné výši 8,4 mil Kč (tabulka 18).

Hlavní trendy vývoje v této složce jsou shrnuty v tabulce 19 a na obr. 24. Počet revizí v posledních třech letech poklesl. Tomu odpovídá i pokles počtu vydaných správních rozhodnutí, který byl výrazně ovlivněn aktuální situací, zejména v oblasti vyměřování poplatků (viz dále). I přes mírný pokles lze za stabilizovaný označit počet vydaných vyjádření a stanovisek pro jiné orgány. Průběžně narůstá počet šetřených stížností. Podrobná analýza činnosti ve složce odpadového hospodářství je uvedena v následujícím přehledu plnění složkových úkolů.

8.3.1. *Přehled plnění složkových úkolů*

8.3.1.1. Prověrka nakládání s odpady v elektrárenských a teplárenských zařízeních

Dle plánu činnosti pro rok 1998 byla, jako složkový úkol č.I.D.1. metodickým pokynem Ředitelství ČIŽP č.2/98 oddělením odpadového hospodářství, zadána druhá etapa úkolu " Prověrka nakládání s odpady v elektrárenských a teplárenských zařízeních"

Předmětem druhé etapy dvouletého úkolu byla prověrka nakládání s odpady v elektrárenských a teplárenských zařízeních spalující pevná paliva s celkovým instalovaným výkonem zdroje nad 5 MW. Prověrka byla zaměřena zejména na zařízení s instalovaným odsiřováním spalin, na zařazení nově vznikajících odpadů v těchto zařízeních vznikajících z odsiřování a na to, jakým způsobem je s těmito odpady nakládáno.

Zvýšená pozornost byla věnována také odpadům zařazeným podle dříve platného katalogu odpadů k zákonu č. 238/1991 Sb., pod kat. č. 31 301 (popílek a prach), kat. č. 31 305 (popel z uhlí a koksu) a kat. č. 31 307 (škvára a struska z uhlí). Údaje o těchto odpadech vycházely z bilancí roku 1997.

K hlavním cílům prověrky nakládání s odpady v elektrárenských a teplárenských zařízeních především patřilo:

- zjištění elektrárenských a teplárenských zařízení v příslušném regionu včetně základních údajů o těchto zařízeních
- provedení kontroly nakládání s odpady v těchto zařízeních podle zákona č.125/1997 Sb., o odpadech a s ním souvisejících předpisů
- sumarizace údajů o způsobu odsiřování, používaném typu paliva a o nakládání s nově vznikajícími odpady v těchto zařízeních vznikajících z odsiřování
- sumarizace údajů o druzích, množství a způsobu nakládání s odpady zařazenými podle dříve platného katalogu odpadů kat. č. 31 301, 31 305 a 31 307 a dalších druzích odpadů v těchto zařízeních vznikajících za rok 1997.

Z prověrek které byly provedeny jednotlivými oblastními inspektoráty vyplývají následující závěry.:

Prověřeno bylo celkem 93 zdrojů (8 elektráren, 34 tepláren, 21 výtopen a 31 kotelen) s celkovým instalovaným výkonem 13 981 MW. Hlavním typem používaného paliva v těchto zařízeních bylo hnědé uhlí (64 zdrojů), dále pak černé uhlí (17 zdrojů) a zemní plyn, lignit, LTO (12 zdrojů). Zařízení na odlučování spalin je instalováno v 77 z celkového počtu 93 kontrolovaných zařízení (82,8%). Převážně se jedná o mechanické a elektrostatické odlučovače. Provedenou prověrkou bylo zjištěno, že pouze 14 zařízení provádí odsiřování spalin a to převážně na principu polosuché vápenné absorbce. V menší míře je používána mokrá vápencová vypírka a aditivované palivo. Odpad, který v těchto zařízeních z odsiřování vzniká, je zařazován na základě vyhlášky MŽP č.337/1997 Sb., (Katalog odpadů) pod kat. č. 10 01 05 (tuhý reakční produkt z odsiřování spalin obsahující sloučeniny vápníku) kategorie O. Tento odpad je v převážné většině (282,4 tis. tun) ukládán do životního prostředí a v malé míře (12,4 tis. tun, cca 4,4%) využíván v dalších technologiích.

Z bilancí nakládání s odpady, na které byla soustředěna zvýšená pozornost (které jsou ve zprávě zařazeny podle dříve platného katalogu odpadů vztahujícího se k vedené evidenci za rok 1997, kat. č. 31 301, 31 305 a 31307), je možno konstatovat, že ze sledovaných zařízení bylo produkováno celkem 2,6 mil. tun těchto odpadů, přičemž podstatná část těchto odpadů byla ukládána do životního prostředí (cca 89%). Pouze zhruba 284 tis. tun (cca 11%) bylo využíváno v jiných technologiích a to převážně různými stavebními firmami. Při kontrolách bylo zjištěno, že od roku 1998 jsou tyto výše uvedené odpady zařazovány podle nově platného Katalogu odpadů vyhlášky MŽP č. 337/1997 Sb. a to pod kat. č. 10 01 01 (popel, struska, škvára ze spalovacího zařízení) kategorie O a kat. č. 10 01 02 (popílek ze spalování uhlí) kategorie N. Podrobné informace v členění podle OI jsou uvedeny v tabulce 20.

Tabulka 20

Inspektorát Počet kontrolova- ných zařízení	Celkový výkon MW	Hlavní typ používaného paliva			Odlučo- vací zařízení	Odsiřo- vání	Kategorie odpadu			
		černé uhlí	hnědé uhlí	ostatní			31 301	31 305	31 307	100105
		p o č e t					množství odpadu celkem (t)			
							z toho využito (t)			
Praha	848	5	3	1	7	----	146395	39955	19855	----
9 zařízení							7483	----	18827	
Č.Budějovice	732	----	5	----	5	1	28230	149768	13392	----
5 zařízení							----	36498	13392	
Plzeň	4073	----	9	1	10	4	88191	308352	52766	221128
10 zařízení							----	----	44564	----
Ústí n.Labem	357	----	24	2	21	----	2897	3783	12462	----
26 zařízení							195	2122	6816	
H.Králové	4077	2	5	1	8	6	1702	590963	59364 6	61285
8 zařízení							829	5017	9922	12463
Brno	330	----	----	1	----	----	6231	65555	----	----
1 zařízení							6231	----	----	
Olomouc	2317	4	7	1	10	1	10247	119805	11587	----
12 zařízení							564	79933	10623	
Ostrava	1086	6	5	4	9	1	216429	65	66432	----
15 zařízení							1253	----	34353	
Liberec	161	----	6	1	6	----	46	----	10378	----
7 zařízení							----	----	18827	
CELKEM	13981	17	64	12	77	14	146395	39955	19855	282413
93 zařízení							7483	----	18827	12463

Na základě provedených prověrek nakládání s odpady vznikajících v elektrárenských a teplárenských zařízeních bylo z celkem 93 kontrolovaných zařízení ve 23 zahájeno správní řízení o uložení pokuty. Ve většině případů se jednalo o porušení § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech, tj. za nevedení evidence odpadů v rozsahu stanoveném tímto zákonem a vyhláškou ministerstva č. 337/1997 Sb., (celkem 13 případů) a dále pak za porušení § 5 odst. 5 téhož zákona, tj. za nakládání s nebezpečnými odpady bez souhlasu příslušného okresního úřadu (7 případů).

Dvouletá prověrka nakládání s odpady v elektrárenských a teplárenských zařízeních je z hlediska odd. odpadového hospodářství základem pro návrh projektu, který by mohl být v příštích letech v určité modifikaci dále realizován za pomoci nizozemské bilaterální pomoci v rámci programu PSO 1999 a 2000, pokud bude nizozemskou stranou akceptován. Na realizaci by se podílely 3 oddělení ČIŽP, odd.ochrany ovzduší, odd. ochrany vod a odd. odpadového hospodářství.

8.3.1.2. Kontrola vybraných skládek, které za stanovených podmínek zůstaly v provozu

U tohoto úkolu se jednalo o další fázi kontrol skládek, navazující na složkové úkoly z roku 1996 (metodický pokyn č. 4/96) a 1997 (metodický pokyn č. 2/97). V rámci těchto

úkolů byly v roce 1996 v první etapě kontrolovány skládky, které provoz ukončily v letech 1995 -1996 a inspekci byla tato skutečnost známa a v druhé etapě proběhla kontrola veškerých zbylých skládek, které svým technickým zabezpečením nevyhovovaly stávajícím legislativním předpisům a musely být uzavřeny. Z důvodu časové náročnosti úkolu bylo v kontrolách pokračováno i v roce 1997 prověrkou zbývajících nekontrolovaných skládek uzavřených v letech 1993 - 1994 a problematických skládek zjištěných prověrkou v roce 1996. V letech 1996 - 1997 bylo prověřeno celkem 2 107 skládek. Z výsledků kontrol z let 1996 - 1997 vyplynulo, že z tohoto počtu je uzavřeno 2 043 skládek.

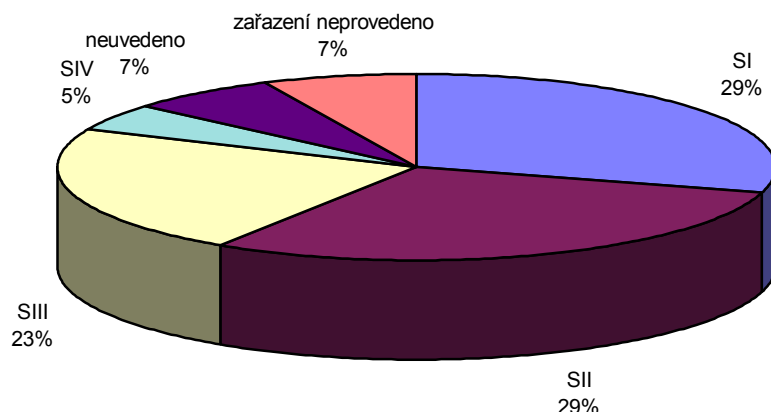
Předmětem úkolu v roce 1998 byla kontrola skládek, které byly podle výsledků prověrek z minulých let dodatečně uvedeny do souladu se stávajícími legislativními požadavky a zůstávají v provozu jako technicky zabezpečené určité skupiny skládek pro dané ukládané odpady. Na všech oblastních inspektorátech bylo zkontrolováno celkem 62 skládek. Z toho 71 % lokalit zůstává nadále v provozu. Tyto skládky jsou provozovány na základě platných povolení příslušných okresních úřadů a svým technickým zabezpečením odpovídají současným legislativním předpisům. Celkem 29 % z kontrolovaných skládek bylo v průběhu let 1996 - 1998 uzavřeno. Ze zjištění inspekce vyplývá, že největší počet kontrolovaných skládek (45 %) zahájilo svůj provoz po roce 1990. V letech 1980 - 1990 započalo provoz 16 % skládek, v letech 1970 -1980 10% skládek, v letech 1960 - 1970 8% skládek. Nejstarších skládek, jejichž započetí provozu je doloženo před rokem 1960, je 3% z kontrolovaných.

Historicky se u sledovaných skládek jedná především o skládky komunálního odpadu (zhruba 57 % skládek), pro ukládání kategorií odpadu „O“ sloužilo 26 % skládek, na 17 % skládek se ukládal odpad kategorie „Z“ a „N“ (mimo odpadu komunálního).

Z údajů uváděných oblastními inspektoráty vyplývá, že u více než poloviny (59,7%) skládek byly v průběhu provozu stanoveny zvláštní podmínky podle § 15 odst. 1 písm. b) zákona č. 238/1991 Sb., o odpadech. Více než polovina skládek v provozu (24) je provozována na základě provozních řádů odsouhlasených podle § 4 odst. 1 písm. c.) zák. č. 238/1991 Sb. o odpadech, které podle přechodného ustanovení § 43 odst. 5 zák. č. 125/1997 Sb., o odpadech pozbývají platnosti do dvou let po nabytí účinnosti tohoto zákona to je do 31.12.1999. K jejich dalšímu provozu je nutné povolení podle zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech. Podle provozního řádu odsouhlaseného dle zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech je provozováno 34 % z provozovaných skládek.

Podle způsobu technického zabezpečení a provozování dle vyhlášky MŽP č. 338/1997 Sb., o odpadech je 29,5% skládek provozováno jako skládky skupiny SI, stejná část jako skládky skupiny SII, 22,7 % jako skládky skupiny SIII a 4,6% jako skládky skupiny SI (obr. 25)

Obr. 25: Podíl jednotlivých skupin provozovaných skládek podle technického zabezpečení



Většina skládek, které zůstávají v provozu, jsou skládky velké s rozlohou nad 50 x 50 m (64 % z provozovaných). Skládky mají převážně přírodní těsnicí systém, kde umělý drenážní systém není vybudován (59 %). Více jak polovina (52 %) skládek má funkční zařízení na jímání průsakových vod a zneškodňuje je předepsaným způsobem. Monitorovací systém, sledující alespoň jeden předmět monitorování (tj. podzemní vody, povrchové vody nebo průsakové vody) má většina provozovaných skládek (77 %). Záměr na rekultivaci má rozpracováno méně jak polovina (41 %) provozovaných skládek. Povinnost stanovenou zák. č. 125/1997 Sb., o odpadech vést finanční rezervu na rekultivaci splnilo 64 % provozovatelů.

Podle zjištění inspekce by do roku 2000 měla být další čtvrtina ze zkontrolovaných provozovaných skládek uzavřena. Dlouhodobý provoz se předpokládá jen zhruba u 10 % lokalit.

Kontrolami zjištěné uzavřené skládky ukončovaly svou činnost v letech 1996 - 1998. Na těchto skládkách nejsou doposud rekultivace dokončeny, na řadě z nich však v současné době probíhají. Zpracovaný projekt rekultivace má 67 % těchto skládek a finanční rezervu na rekultivaci mělo vedeno 11 % provozovatelů. Jedná se především o velké skládky s rozlohou nad 50 x 50 m s přírodním těsnicím a drenážním systémem. Umělý systém těsnění neměla z těchto skládek vytvořena žádná lokalita. Průsakové vody, vznikající v uzavřených skládkách, jsou jímány a zneškodňovány u třetiny lokalit (28 %). Po uzavření zůstává monitorováno 72 % skládek.

Tab. 21: Výsledky kontrol skládek uskutečněné ČIŽP v roce 1998

Oblastní inspektorát	počet kontrol skládek	počet provozovaných skládek	počet provozovaných skládek, které mají nový provozní řád podle zák.č. 125/1997 Sb.	počet skládek, které mají vedenou finanční rezervu na rekultivaci podle zák.č. 125/1997 Sb.	Počet zahájených správních řízení o pokutě
Brno	16	13	8	7	1
České Budějovice	1	1	0	0	0
Havlíčkův	4	3	0	2	0

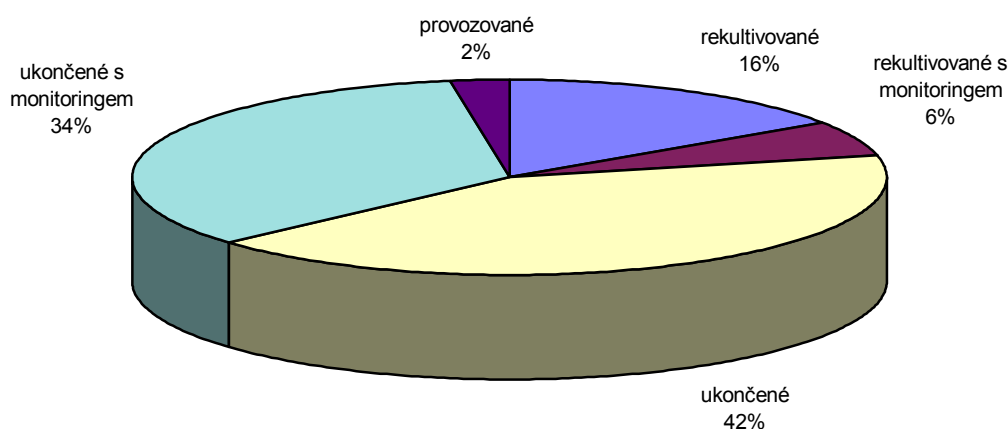
Brod					
Hradec Králové	10	6	0	4	0
Liberec	4	1	1	0	0
Olomouc	8	6	1	5	1
Ostrava	6	4	2	3	1
Plzeň	4	4	0	3	0
Praha	4	3	3	3	0
Ústí nad Labem	5	3	0	1	0
Celkem	62	44	15	28	3

Tabulka 22 uvádí souhrnné výsledky kontrol skládek uskutečněné Českou inspekcí životního prostředí v letech 1996 - 1998. Z celkového počtu 2 110 skládek jich zůstává v provozu 2%. Tyto skládky jsou technicky zabezpečené a vyhovují stávajícím legislativním předpisům.

Tab. 22: Výsledky kontrol skládek uskutečněné ČIŽP v letech 1996 – 1998

Oblastní inspektorát	celkem	rekultivované skládky	Rekultivované skládky s monitoringem	ukončené skládky	ukončené skládky s monitoringem	Provozované skládky
Brno	305	20	9	109	153	14
České Budějovice	121	20	6	37	57	1
Havlíčkův Brod	198	50	15	46	83	4
Hradec Králové	204	40	11	91	53	9
Liberec	77	7	3	27	39	1
Olomouc	246	28	28	85	99	6
Ostrava	162	14	10	75	58	5
Plzeň	254	44	11	111	84	4
Praha	428	91	25	244	65	3
Ústí nad Labem	115	13	7	61	31	3
Celkem	2110	327	125	886	722	50

Obr. 26 : Stav uzavíraných skládek k 31.12.1998



8.3.1.3. Prověрка dovozu a vývozu odpadů provedená v r. 1998

Prověřka dovozu a vývozu odpadů vycházela z požadavků odboru odpadů MŽP ČR se zaměřením na :

- vybrané položky žlutého a červeného seznamu odpadů
- konkrétně zadané subjekty
- vybrané případy dovozu opotřebovaných pneumatik

Hlavními cíly prověrky bylo :

- podchycení, přestření a sankční postih případů nezákonného dovozu, resp. vývozu odpadů a dalších porušení zák. č. 125/97 Sb., o odpadech
- kontrola plnění podmínek rozhodnutí MŽP ČR u vybraných subjektů
- náměty pro další postup v oblasti kontroly pohybu odpadů přes hranice ČR

Mezi nejčastěji kontrolované komodity patřil popel a strusky, odpad plastů, sulfátové louhy, hliníkové stěry, opotřebované pneumatiky. Prověřka zahrnovala celkem 63 případů (tabulka 23) , z nichž 3 případy nebylo možno prošetřit, neboť v době kontroly již byly tyto subjekty zrušeny. V rámci uzavřených případů ČIŽP uložila, resp. uloží celkem 16 pokut za porušení zák. č. 125/97Sb., o odpadech.

Tabulka 23

OI ČIŽP	Počet případů	Uzavřeno	Neuzavřeno	Nešetřeno	*Počet pokut
Praha	10	9	0	1	0

České Budějovice	6	6	0	0	3
Plzeň	9	9	0	0	8
Ústí n. Labem	3	2	1	0	2
Liberec	3	3	0	0	1
Hradec Králové	7	6	1	0	0
Havlíčkův Brod	3	3	0	0	0
Brno	8	6	0	2	0
Olomouc	4	4	0	0	0
Ostrava	10	10	0	0	2
Celkem	63	58	2	3	16

* počet uložených pokut a zahájených správních řízení

V rámci prověrky byla provedena rovněž kontrola dodržování podmínek dovozu , resp. vývozu odpadů stanovených rozhodnutím MŽP ČR u 14 subjektů. Pouze v jednom případě bylo zjištěno nedodržení jedné z podmínek rozhodnutí. Při prověře se ukázala velmi dobrá spolupráce s orgány celní správy.

V závěrečné zprávě bylo navrženo několik opatření na zlepšení kontroly přeshraničního pohybu odpadů. Prověrka zaměřená na oblast dovozu a vývozu odpadů je plánována i pro r. 1999.

8.4. Ochrana přírody

V činnosti oddělení ochrany přírody se v roce 1998 výrazněji projevil nový prvek – dozor nad dodržováním zákona č. 16/1997Sb., který v plném rozsahu platí od 1.10.1997. Současně se ale podařilo udržet přibližně stejný rozsah činnosti podle zákona 114/1992Sb., což se vcelku projevilo nárůstem počtu výstupů oddělení ochrany přírody, zejména ve správních řízeních. Dalším výrazným problémem, kterému byla v ochraně přírody- zejména na Moravě a ve východních Čechách - věnována mimořádná pozornost, bylo řešení povodňových škod z povodní v roce 1997 a 1998.

Inspektoři ochrany přírody provedli v roce 1998 celkem 3145 šetření na místě a prověrek, vydali 455 vyjádření a stanovisek, podali 279 podnětů k nápravě zjištěných nedostatků jiným orgánům státní správy a vyřešili 179 stížností.

Celkem bylo ochranou přírody vydáno 473 rozhodnutí, z toho 68 procesních. Ze 405 rozhodnutí ve věci bylo 332 o pokutách, 58 o odebrání nelegálně držených exemplářů chráněných druhů, 7 o opatření k nápravě a 8 o omezení nebo zastavení škodlivé činnosti. Ze struktury vydaných rozhodnutí (obr. 29) vyplývá, že téměř dvě třetiny rozhodnutí (63,9%) byly vydány podle zákona 114/1992Sb. a mírně přes třetinu dle zákona 16/1997Sb. Největší podíl na rozhodnutích podle obou zákonů mají rozhodnutí o pokutách (přes 70% všech rozhodnutí), z čehož bylo právníkům osobám a podnikatelům uloženo za správní delikty celkem 161 pokut (v právní moci 146 pokut v celkové výši 1518650 Kč) a fyzickým osobám za přestupky celkem 171 pokut (v právní moci 157, ve výši 519800 Kč). Poměrně novým prvkem ve správním rozhodování oddělení ochrany přírody je odebrání nedovoleně držených exemplářů, kde došlo k výraznému nárůstu. V 58 případech bylo odebráno téměř 2000 exemplářů, v odhadnuté ceně přes 2 mil. Kč. Podrobné informace o činnosti za rok 1998 jsou shrnuty v tabulce č. 24.

Z trendů v činnosti oddělení ochrany přírody je nejmarkantnější nárůst v počtu šetření a kontrol a v počtu rozhodnutí. Výrazně narůstá i počet a složitost řešených stížností (obr. 27, tab. 25). Počet vyjádření pro jiné orgány a podnětů orgánům státní správy velmi mírně poklesl, celkově je v posledním období stabilizovaný.

8.4.1. Stručná analýza činnosti inspekce v ochraně přírody

Specifickým rysem činnosti inspekce v ochraně přírody je, že kromě právnických osob resp. fyzických osob podnikajících je zaměřena i na přestupky fyzických osob a podle zákona 114/1992Sb. i na orgány státní správy. Vlastní předmět činnosti lze ve smyslu tradičního členění ochrany přírody, užívaného i v podmínkách EU, rozdělit do tří hlavních oblastí (obecná ochrana přírody a krajiny, druhová ochrana a územní ochrana). V rámci činnosti oddělení ochrany přírody oblastních inspektorátů se daří udržet v zásadě proporcionální rozdělení kontrolní a inspekční činnosti mezi tyto oblasti v rovnováze (obr. 28a), když na obecnou ochranu přírody je zaměřeno 47,5% šetření a inspekcí, na druhovou 24,7% a na územní 27,9%. Vzhledem k tomu, že efekt těchto kontrol ve smyslu zahajovaných správních řízení je v důsledku odlišné podstaty kontrolní činnosti (např. u územní ochrany je za zjištěné nedostatky často zodpovědná státní správa) a různých kompetencí inspekce ze zákona výrazně rozdílný (obr. 28c), poměr zahajovaných správních řízení je významně posunut v prospěch druhové ochrany (obr. 28b), která představuje 49,6% zahajovaných řízení. Z jednotlivých konkrétních problémů však v rozsahu zahajovaných řízení dlouhodobě jednoznačně dominují případy nelegálního kácení a nadměrného ořezu dřevin (30,3% ze všech řízení v roce 1998). Z hlediska právních norem je větší část řízení zahajována podle zákona 114/1992Sb. (přes 77%). Tento poměr je v zásadě zachován i ve struktuře vydaných rozhodnutí (63,9%, viz obr. 29).

Počet provedených šetření a správních řízení v jednotlivých oblastech ochrany přírody podle regionů je uveden na obr. 30 (a-c). Z výsledků je zřejmé, že nejmenší počet řízení je v důsledku uvedených okolností zahajován v případě územní ochrany přírody, zatímco poměr zahajovaných řízení k počtu šetření je nejvyšší u druhové ochrany.

8.4.2. Přehled složkových úkolů

8.4.2.1. Prověrka zasahování do významných krajinných prvků ze zákona (mimolesní zeleň, vodní plochy, nivy, břehové porosty), zejména v souvislosti se sanací povodňových škod

Tento úkol byl v roce 1998 vyhlášen v rámci ochrany přírody za stěžejní. V oblastech postižených katastrofickými povodněmi v roce 1997 (Morava, východní Čechy) byl především zaměřen na kontrolu náprav povodňových škod. V ostatních regionech probíhala zejména kontrola malých vodních ploch v krajině a kontrola akcí v rámci krajinotvorných programů (zejména program revitalizace říčních systémů).

(a) Kontrola prováděných akcí pro nápravu škod na vodních tocích a krajině po povodni

Kontroly byly prováděny čtyřmi oblastními inspektoráty (OI Brno, Hradec Králové, Ostrava a Olomouc). Výsledky kontrol jsou shrnuty v závěrečné zprávě z dne 7.9. 1998 (90/OP/1602/98/Re). K tomuto datu bylo provedeno 106 kontrol, ve kterých bylo zjištěno:

- závady z hlediska ochrany přírody (17%);
- práce dosud neproběhly a nebyly zahájeny (31%);
- práce byly zahájeny dosud nebyly ukončeny (9%);
- podmínky z hlediska ochrany přírody nebyly zadány (9%);
- podmínky vypracované AOPK byly akceptovány a splněny (30%);
- lokality byly ponechány ve stávajícím stavu (6%).

Na základě šetření OI lze shrnout, že obecným problémem probíhajících prací je snaha o rychlost, která vede ke konfliktům mezi čistě vodohospodářským řešením a řešením podle požadavků orgánů ochrany přírody. Přes účast AOPK při přípravě nápravných prací se ČIŽP v terénu setkává s tím, že dominuje vodohospodářské řešení, případně rychlá „restituce“ původního stavu, který během povodně vlastně selhal. Na některých lokalitách proběhla náprava z hlediska ochrany přírody se závadami, které však nebyly v rozporu s existujícím rozhodnutím nebo byly takového druhu, že nebylo možné řešit je sankcí.

Porušení zákona č. 114/92 Sb. bylo zjištěno pouze v několika případech, a to zejména v souvislosti s nepovoleným kácením dřevin a nevhodnou sanací nátrží břehů. V těchto případech byla zahájena správní řízení se správcem toku nebo zpracovatelskou firmou.

Na druhé straně se však ČIŽP setkala s i tím, že podmínky navržené AOPK byly akceptovány a při realizaci splněny. V některých případech byl stav po povodních shledán v souladu s přirozeným stavem a tudíž ponechán bez zásahu. V těchto případech se však v poslední době objevují problémy s vlastníky pozemků, které bude nezbytné v nejbližší možné době vyřešit.

Z výsledků kontrol také vyplývá, že na některých územích došlo vlivem povodní ke zlepšení stavu z hlediska ochrany přírody - např. v údolní nivě řeky Moravy a částečně Svratky, kde mají zvláště chráněná území převážně charakter mokřadních biotopů nebo lužního lesa.

Problémem při kontrolách byla skutečnost, že podklady, které měla ČIŽP k dispozici od MŽP ČR byly nedostačující, nebyly v průběhu roku aktualizovány a nebyly v nich uvedeny přesné úseky toků, které byly předmětem zájmu z hlediska OP. Hodnocení provedené AOPK ČR bylo příliš obecné a bez uvedení konkrétních údajů. V některých případech bylo zjištěno, že stav toku uváděný správcem toku v přehledu AOPK neodpovídal skutečnosti, byl nadsazený nebo tok úpravu nepotřeboval.

(b) Kontrola malých vodních ploch v krajině

Kontroly malých vodních ploch byly provedeny většinou OI, celkem bylo provedeno 418 kontrol. Pouze výjimečně bylo zjištěno porušení zákona č. 114/92 Sb. a zahájeno správní řízení. Výsledkem kontrol bylo zjištění, že nejčastější příčinou ohrožení malých vodních ploch je jejich nedostatečná či žádná údržba, jejímž následkem je jejich zazemňování či vysychání a následné zarůstání. V průběhu kontrol bylo zjištěno, že prakticky chybí podklady pro kontrolní činnost - malé vodní plochy nejsou evidovány a není k dispozici jejich popis. Na základě uvedených zjištění inspekce, vzhledem k významu těchto částí krajiny jako biotopu řady zvláště chráněných druhů, doporučuje lokalizaci malých vodních ploch v terénu, jejich evidenci a zmapování současného stavu včetně faunisticko-floristických analýz.

(c) Kontrola akcí financovaných z krajinotvorných programů (zejména programu revitalizace říčních systémů)

Ve třech OI (Plzeň, Havlíčkův Brod a Ústí nad Labem) byly provedeny kontroly akcí financovaných z programu revitalizace říčních systémů, celkem bylo provedeno 41 kontrol.

OI byly konstatovány závažné nedostatky, zejména v tom, že akce nesplňují cíle programu - zadržení vody v krajině, často se omezují na pouhou výsadbu zeleně nebo jsou z tohoto programu financovány technické opravy (např. náveských rybníků); někdy vedou spíše k zakonzervování nežádoucího stavu či sledují jiné zájmy než zájmy ochrany přírody. V některých případech bylo zjištěno, že se u těchto akcí nevyžaduje stanovisko orgánu ochrany přírody s odůvodněním, že tyto akce jsou automaticky pro životní prostředí prospěšné.

8.4.2.2. Revize lesních NPR

Prověrka navazovala na výsledky kontrol maloplošných zvláště chráněných území v letech 1995-1997 a byla orientována především na zjištění případných kolizí ochranných podmínek s potřebou zásahu proti přemnoženým hmyzím škůdcům. Největší rozsah měla ve severní Moravě, kde v některých oblastech přetrvávají problémy se zvládnutím kůrovcové kalamity. Výsledkem prověrky bylo zjištění, že v převážné většině lesních NPR hmyzí škůdci nepředstavují zásadní problém. Přetrvávají problémy zjištěné při předchozí prověrce, tj. zejména s označením rezervací v terénu a se zpracováním plánů péče, avšak byl zaznamenán pozitivní trend, tj. zmenšení počtu NPR, u kterých tyto problémy byly zjištěny. Vzhledem k vývoji kůrovcových kalamit v Hrubém Jeseníku a Beskydech zůstává potřeba sledování lesních MZCHÚ i v příštích letech.

8.4.2.3. Kontrola dodržování podmínek vydaných výjimek k výzkumným projektům v ZCHÚ

Cílem kontroly bylo zjistit, do jaké míry jsou plněny podmínky výjimek, vydaných ke vstupu a provádění výzkumných projektů ve zvláště chráněných územích (malo- i velkoplošných). Většina vydaných výjimek obsahuje podmínku odevzdat zprávu o výsledcích pozorování. Tato zpráva může být významným zdrojem odborných informací o území, které však dosud jsou jen málo využívány. Prověrkou bylo zjištěno, že úroveň plnění podmínek je značně rozdílná a závisí do značné míry od vydávajících orgánů. Problémem bylo získat informace o vydaných výjimkách i o výsledcích jednotlivých projektů. Nejlepší situace byla zjištěna u národních parků a u většiny CHKO, kde správní orgán plnění podmínek zpravidla dodržuje a výsledků projektů přímo využívá (často se jedná o projekty realizované společně se správami těchto území). U maloplošných ZCHÚ je situace horší, cca v polovině případů byly zjištěny nedostatky, a to jak na straně vydávajících orgánů, tak i na straně držitelů výjimek. Za nejdůležitější inspekce považuje:

- vydávání výjimek bez stanovení kontrolovatelných podmínek,
 - vydávání více výjimek pro obdobné nebo zcela stejné, paralelně probíhající aktivity více subjektů (kde se pod pojem biologického průzkumu skrývají obyčejné sběratelské aktivity),
 - vydávání výjimek časově neomezených, bez možnosti kontroly jejich dopadu,
-

- vydávání výjimek nejasně stanovenému subjektu (bez určení konkrétní osoby nebo osob, umožňující jiné organizaci, aby fakticky vydávala výjimku místo správního orgánu (výjimky jsou vydávány žádající organizaci a „jí pověřeným osobám“),
- zneužívání výjimek i k činnostem, na které výjimka vydána nebyla,
- nepodávání zpráv o výsledcích výzkumných projektů vydávajícímu orgánu a
- falšování výjimek ke vstupu do ZCHÚ za účelem nelegální činnosti (výzkumné i jiné).

Vzhledem k závažnosti zjištěných nedostatků na jedné straně a k množství vydaných výjimek na straně druhé může v jejich důsledku docházet někdy k závažnému poškozování ZCHÚ, které není postižitelné. Proto ČIŽP při kontrole výjimek upozorňovala tak jejich držitele, jako i vydávající orgány na zjištěné nedostatky. V prověrce bude inspekce pokračovat i v příštím roce a v případech zjištěných nedostatků bude iniciovat zrušená vydané resp. nevydání nové výjimky.

8.4.2.4. Kontrola dodržování podmínek návštěvních řádů v NP

Při prověrkách ZCHÚ v minulém období bylo zjištěno masivní nedodržování návštěvních řádů NP, zejména v souvislosti s různými formami turistiky (vstup mimo vyhrazené plochy a cesty, cykloturistika, jízda na koních, paragliding a vyhlídkové lety letadel apod.). Cílem kontroly bylo zjistit, do jaké míry se daří zajišťovat dodržení návštěvních řádů. Z výsledků prověrky vyplynulo, že Správy NP zajišťují kontrolu dodržování podmínek podle možností s ohledem zejména na rozsah území a personální zajištění. Vzhledem k rozloze i objemu turistiky je situace nejlepší v NP Podyjí, v KRNP je přetrvávajícím problémem vstup do území, která nejsou veřejnosti zpřístupněna, a to jak v letní, tak i v zimní sezóně. Obdobné problémy byly zjištěny v NP Šumava. Kontrolní činnost je ze strany Správ NP zajišťována dle – zejména personálních – možností, které zejména v případě NP Šumava, ale i KRNP nemohou pokrýt potřebu.

8.4.2.5. Kontrola dodržování podmínek vydaných výjimek k chovu dravých ptáků a provozování stanic pro handicapované jedince

Tento úkol byl zadán na základě zjištění přetrvávajících nedostatků v této oblasti. Kontrola byla zaměřena především na chov vzácných druhů dravců, kteří se v zajetí špatně rozmnožují a kde je předpoklad nelegálního získávání z volné přírody (orel, jestřáb, krahujec apod.). Dále byla kontrola orientována na stanice pro handicapované živočichy, které v některých případech mohou sloužit jako místa legalizace nelegálně odchycených jedinců, zejména dravců.

Díky soustavné aktivitě inspekce v této oblasti došlo ke znatelnému zlepšení formální stránky výjimek, vydávaných okresními úřady. Přesto jsou dosud (obdobně i v případě MŽP) vydávány výjimky, které umožňují zneužití a legalizují nelegální zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů, zejména jejich odchyt z volné přírody (např. obecné a velmi široké formulace o výjimkách nebo nekontrolovatelné podmínky výjimky).

Podmínky vydaných výjimek, pokud jsou jednoznačně formulovány, jsou většinou dodržovány. Zásadnějším problémem je pouze nezaměnitelné označení dravců, kdy z většinou požadovaných dvou typů identifikace (krevní test+kroužek) bývá splněn jenom jeden, případně jsou používány kroužky, o jejichž nesnímatelnosti má ČIŽP pochybnosti. Obecně lze konstatovat, že kdo o výjimku požádá, obvykle už má zájem podmínky dodržovat. Na druhé straně stále přetrvává vysoký počet nelegálních případů držení dravců. Zde je

situace kontrolního orgánu významně komplikována situací, že řada chovatelů v minulosti prokazatelně MŽP o výjimku požádala, avšak někteří z nich dosud nedostali rozhodnutí. V případech, že se jedná o prodloužení výjimek z období před platností zákona 114/92Sb. jsou možnosti postihu ze strany ČIŽP velmi omezené.

Výsledkem kontroly stanic pro handicapované jedince je doporučení k omezení počtu těchto stanic, zejména s ohledem na jejich skutečné poslání, kapacitu a finanční zajištění. Některé stanice neodpovídají ve skutečnosti svému cíli a lze mít oprávněné pochybnosti o kvalitě podmínek, ve kterých jsou dravci drženi. V některých případech přetrvává podezření, že stanice mohou sloužit k propírání nelegálně získaných jedinců z volné přírody.

Prověrka bude pokračovat i v příštím období.

8.4.2.6. Kontrola registrovaných exemplářů CITES

Zákon 16/1997Sb. vstoupil v platnost od 1.4.1997, ale v plném rozsahu mohl být uplatňován až po uplynutí půlroční lhůty pro registraci stávajících exemplářů, tj. od 1.10.1997. ČIŽP proto při své kontrolní činnosti postupovala v jednotlivých krocích (v první fázi v roce 1997 byla zaměřena převážně na kontrolu dovozu a vývozu živých jedinců živočichů na hranicích, v druhé fázi byl vytvářen systém pohotovosti ČIŽP k zabezpečení spolupráce s celními orgány), přičemž na rok 1998 byla naplánována soustředěnější kontrola nakládání s těmi druhy, které podléhají registraci a bylo zahájeno mapování obchodu s neživými exempláři (viz dále).

V rámci kontroly jedinců podléhajících registraci se činnost inspekce zaměřila na následující aspekty:

- (a) shromáždění vydaných registračních listů
- (b) obeznámení povinných osob s registrační povinností
- (c) fyzická kontrola jedinců podléhajících registraci ve vnitrozemí (chovatelé, obchody, burzy apod.)
- (d) kontrola vývozu a dovozu na hranicích a na celních poštovních úřadech.

Ad a) Inspektory OOP byly shromážděny všechny registrační listy, vydané okresními úřady k 31.3.1998, které byly k dispozici. Pouze malá část registračních listů byla evidována v elektronické podobě, většinou byly k dispozici pouze fotokopie vydaných listů. ČIŽP zjistila celou řadu nedostatků (zejména rozporů s vydaným metodickým pokynem MŽP), na které byly jednotlivé okresní úřady upozorněny. Největším problémem bylo vydávání hromadných registračních listů, nedodržování ustanovení o povinném označení registrovaných jedinců a výrazné časové skluzy v provádění registrací v místech s větší koncentrací chovatelů (zejména v Praze). Ke dni shromáždění registračních listů bylo v ČR registrováno přes 24 000 jedinců živých živočichů a rostlin. Na OOP ředitelství je vytvářena databáze registrací, kam jsou doplňovány i údaje, které nebyly v elektronické podobě k dispozici.

Ad b) Při prvních kontrolách dodržování zákona č. 16/1997Sb. byli chovatelé a obchodníci s ohroženými druhy upozorňováni na povinnosti vyplývající ze zákona. V průběhu roku 1998 bylo zjištěno, že informovanost o zákonu a jeho požadavcích mezi prodejci a chovateli je již dostatečná, což se mj. projevuje v prodejnách a na burzách, kde jsou již exempláře podléhající registraci zpravidla označovány.

Ad c) Fyzická kontrola byla prováděna jednak na žádost registrujících orgánů v průběhu registrace exemplářů, jednak příležitostně u jednotlivých chovatelů a v prodejnách. Pravidelně byly monitorovány největší chovatelské burzy v Uherském Hradišti, Praze a Českých Budějovicích. Přes celkové zlepšení situace a především přehlednosti při kontrole legálnosti držení exemplářů CITES se opakovaně objevují snahy o nelegální obchod. Nejčastěji dochází k následujícím přestupkům resp. správním deliktům:

- prodej neregistrovaných jedinců, resp. jedinců bez registračního listu,
- neprokázání původu nabízených jedinců,
- neoznačení jedinců oznámením, že podléhají registraci ,
- chybějící nezaměnitelné označení exemplářů,
- záměna exemplářů, tj. prodej s nepříslušnými registračními listy.

V průběhu kontrolní činnosti byly inspekci zjištěny i pozměňované resp. falšované registrační listy a rozsáhlé zneužívání vydaných hromadných registračních listů. Další postup v těchto kauzách je úzce koordinován s kriminální policií.

Ad d) Kontrolní činnost na hranicích a na celních poštovních úřadech je zajišťována v prvním plánu celní službou, které je pro tento účel odborně proškolená pracovníky ČIŽP. V roce 1998 proběhlo 5 školení, na kterých byli proškoleni zástupci všech celních ředitelství a inspektorátů celní a finanční stráže. K zajištění spolupráce fungovala pohotovostní služba ČIŽP s koordinačními centry na OI Praha a Brno, která na vyzvání celních orgánů telefonicky nebo při o návštěvou na místě řešila případy ilegálních dovozů nebo vývozů. Nejčastější výjezdy byly realizovány na celní přechod na pražském letišti v Ruzyni. K přepravě ilegálních zásilek chráněných exemplářů se ve stále větší míře využívá poštovních zásilek. Z tohoto důvodu ČIŽP zahájila úzkou spolupráci s vyclívacími poštami, díky které se podařilo odhalit celou řadu případů ilegálních dovozů, zejména sukulenních rostlin a plazů.

Objem pokut za přestupky a správní delikty v této oblasti je uveden výše (tab. 24, obr. 29). Exempláře získané v rozporu se zákonem č. 16/1997Sb. , nebo exempláře, u kterých nebyl prokázán původ podle §54 zákona 114/1992Sb. byly inspekci odebrány a umístěny v záchranných centrech. Celkem bylo v 58 případech odebráno téměř 2000 exemplářů, přičemž některé řízení stále probíhají. Celková hodnota odebraných exemplářů za rok 1998 dosáhla nejméně 2,2 mil. Kč (odhad dle velkoobchodních cen v ČR, tržní hodnota závisí na místě prodeje a může být výrazně vyšší). Nejvýznamnější případy se týkaly odebrání 11 ilegálně dovážených vajec vzácných australských papoušků kakadu (odhadnutá hodnota alespoň 600 tis. Kč), dále poštovní zásilka želv a dalších plazů z Jihoafrické republiky (cena odhadnuta na 750 tis. Kč) a ilegální dovoz 155 exemplářů orchidejí rodu Paphiopedilum z jihovýchodní Asie (hodnota alespoň 155000 Kč). Při šetření jednotlivých případů jsou velmi významné mezinárodní kontakty ČIŽP v této oblasti a práce v expertní skupině Interpolu, které významně zvyšují úspěšnost při prosazování zákona. Druhová struktura odebraných jedinců, podíl jednotlivých záchranných center na jejich umístění a časové rozložení případů odebrání jsou uvedeny na obr. 31, 32 a 33. Množství odebraných živočichů je přibližně dvojnásobné oproti rostlinám. Ze živočichů nejčastěji nelegálně obchodovanými nebo drženy exempláři jsou suchozemské želvy (přes 30% všech odebraných exemplářů). Seznam odebraných exemplářů je uveden v samostatné příloze.

8.4.2.7. Mapování obchodu s neživými exempláři CITES

V roce 1998 zahájila inspekce monitorování obchodu s neživými exempláři CITES (dovozy a vývozy, vnitrostátní obchod). Podle prvních výsledků je objem obchodu

s chráněnými exempláři poměrně rozsáhlý a objevuje se jak u právnických, tak i u fyzických osob. U fyzických osob převládá dovoz nejrozličnějších suvenýrů (výrobky ze slonoviny, plazích kůží) a loveckých trofejí (kočkovité šelmy, zebry, lebky a paroží resp. rohy). V případě právnických osob jde zejména o rozsáhlé komerční zásilky suvenýrů, kožené galanterie, mořských ulit a korálů, ale i potravin (zejména maso a kaviár). Podle předběžných výsledků bude nezbytné v tomto sledování pokračovat i v následujícím období.

Přehled odebraných exemplářů je uveden v tabulce v příloze. Podíl neživých exemplářů na celkovém objemu odebraných exemplářů je necelých 10% (obr. 31).

8.5. Ochrana lesa

Charakteristickým rysem činnosti inspekce v oblasti ochrany lesa v roce 1998 bylo zvýšení důrazu na ekologické funkce lesního ekosystému. V souvislosti se změnou strukturou vlastníků stoupl výrazně počet inspekcí (1595). Bylo zpracováno 170 stanovisek a posudků a řešeno 63 stížností. Důraz v činnosti inspekce v oblasti ochrany lesa je kladen zejména na opatření k nápravě zjištěných nedostatků, která jsou ukládána buď samostatně, nebo spolu s pokutami (tabulka 26). V roce 1998 bylo uloženo celkem 265 těchto opatření. 265 rozhodnutí nabylo v roce 1998. právní moci. Uloženo bylo celkem 92 pokut, právní moci nabylo celkem 73 pokut v úhrnné výši téměř 4,4 mil. Kč.

Trendy vývoje inspekční činnosti v ochraně lesa jsou znázorněny v tabulce 27 a na obr. 34. Dochází k průběžnému růstu počtu šetření. Celkový počet vydaných rozhodnutí sice klesá, ale roste závažnost projednávaných deliktů, což se projevuje v nárůstu výše pokut. Počet vyjádření pro jiné orgány i počet stížností je dlouhodobě ustálený.

8.5.1. Přehled složkových úkolů

8.5.1.1. Ochrana půdní složky lesního ekosystému

Ochrana půdní složky lesního ekosystému byla zaměřena zejména na dodržování čistoty lesní půdy a lesního prostředí, především na používání biologicky odbouratelných olejů při hospodářské činnosti převážně v lesích zvláštního určení a ochranných. Důležitost tohoto úkolu je dána vysokou roční spotřebou, např. na mazání řezací části motorových pil se spotřeba olejů v ČR pohybuje okolo 2,5 mil.litrů, které přímo kontaminují půdu. Další nezanedbatelné ohrožení a poškození půdní složky plyne z používání hydraulických olejů v mechanizačních prostředcích při manipulaci a dopravě dřeva.

Ve 34 případech šetření bylo zjištěno (zjišťuje se hydroxamovým testem) používání minerálních olejů. Ve všech případech bylo uloženo opatření k nápravě. Ve 3 opakovaně zjištěných případech používání minerálních olejů byla uložena pokuta. V lesích zvláštního určení, kde bylo provedeno 20 prověrek, používání minerálních olejů nebylo zjištěno.

Z dalších způsobů znečišťování lesa přetrvává nešvar vytváření drobných „černých“ skládek na lesních pozemcích. Při zjištění je tato skutečnost řešena uložením opatření k nápravě, tj. odstranění nepovolených skládek.

Zábor pozemků určených k plnění funkcí lesa bylo zjištěno v jedenácti případech. Pokuta byla uložena ve 4 případech. U ostatních probíhá správní řízení. Nejvíce jsou

postihovány lesy zvláštního určení s převažující funkcí rekreační, bezprostředně sousedící, případně v nejbližším okolí rekreačních zařízení.

Podmínky pro škodlivé působení vodní eroze ve většině případů vznikají zvolením nevhodného způsobu přibližování a dopravy dřeva. Zamokření lesní půdy bylo zjištěno v několika případech. Příčinou byla např. nevhodně vyvedená kanalizace rekreačního objektu. Řešeno převážně uložením opatření k nápravě. V případě erozí v důsledku povodní je náprava problematická.

8.5.1.2. Ochrana porostní složky lesního ekosystému

Ochrana porostní složky lesního ekosystému byla zaměřena na dodržení zákonné lhůty při obnově lesa a zajišťování kultur z velké části i v lesích zvláštního určení. Nemalou částí se podílí na této situaci složité a v mnoha případech ještě nevyjasněné majtkové vztahy. Mimořádná pozornost je věnována povinnosti dodržování minimálního podílu melioračních a zpevňujících dřevin při obnově lesa. Snahou je zajistit větru odolné lesy s příměsí melioračních a zpevňujících dřevin s větší vitalitou i proti biotickým škůdcům, les který se blíží přirozené skladbě a plní tedy i lépe mimoprodukční funkce.

Při šetření stavu kůrovce, poškození okusem a ohryzem zvěře, porostní složky lesního ekosystému, nebylo zjištěno poškození překračující základní stav.

Poškození přirozeného zmlazení a matečného porostu při vyklízení dřeva, zanedbání výchovy porostů, jejich proředění, snižování stability lesních porostů a částečně i nedodržení přednostního zpracování nahodilých těžeb je za současného stavu legislativy těžko vynutitelné a lze těžko vyjádřit závažnost ohrožení, nebo poškození životního prostředí.

Varující je nárůst těžeb nepovolených, nebo vysoce překračujících závazný ukazatel a to už takového rozsahu, že bylo nutno podat v pěti případech trestní oznámení policii ČR na poškozování životního prostředí v lesích. Těžby dřeva devastující les mají společného jmenovatele v ekonomických, kořistnických zájmech. Podílí se jak vlastníci lesa, tak a to hlavně, těžební firmy. Tomuto nebezpečí jsou vystaveny hlavně lesy obcí a lesy soukromé. Bezohlednost motivovaná maximálním ziskem, nevynutitelná lesní hospodářská evidence, nerespektování pokynů odborných lesních hospodářů, složité důkazní řízení pro porušení zákona vedené orgány státní správy i Policií ČR, nízká výše sankčních postihů (pokut) ve srovnání se zisky, jsou skutečnosti podílející se na poškozování lesů, tedy životního prostředí.

8.5.1.3. Spolupráce s MŽP při výkonu vrchního dozoru v lesích

Spolupráce s MŽP při výkonu vrchního státního dozoru v lesích a OOL ČIŽP spočívá v šetření podávaných podnětů k šetření, popř. společném postupu, tj. uplatnění legislativy vytvořené k ochraně životního prostředí. Přínosem spolupráce je díky propojení výpočetní techniky společný postup a podávání informací hlavně ve výše uvedené problematice při řešení nezákonných těžeb dřeva.

9. *Mezinárodní spolupráce*

V souvislosti s přípravou vstupu ČR do Evropské unie se v roce 1998 významně rozšířil podíl ČIŽP na různých mezinárodních aktivitách, souvisejících jednak s procesem implementace evropské legislativy, jednak s naplňováním mnohostranných nebo dvojstranných mezinárodních dohod. Byly rovněž zahájeny projekty hrazené z prostředků fondů Phare, u kterých je ČIŽP hlavním příjemcem pomoci.

9.1. *Participace v mezinárodních sítích*

V lednu 1998 byla ustanovena síť inspekčních a dozorvých orgánů přidružených zemí Evropské Unie, tzv. AC-IMPEL (Accession Countries network for Implementation of Environmental Legislation), jako paralelní sesterská síť k obdobné organizaci úspěšně pracující v zemích Evropské unie (tzv. EU-IMPEL). Česká republika je v AC-IMPEL zastoupena právě prostřednictvím inspekce od jejího vzniku. Hlavním účelem sítě je vybudování přímých vzájemných kontaktů s partnerskými organizacemi v zemích EU i přidružených zemích, výměna informací a expertíz a sjednocení postupu v otázkách přeshraniční kontroly. V roce 1998 se konala celkem 3 plenární zasedání a 2 výměnné programy v rámci AC-IMPEL (Maďarsko, Estonsko), kterých se zástupci ČIŽP zúčastnili. Současně bylo schváleno pořádání plenárního zasedání a výměnného programu pro inspektory v roce 1999 v České republice. Zástupci ČIŽP se dále zúčastnili na výměnných programech EU-IMPEL ve Španělsku a Itálii.

Z iniciativy USA a Nizozemí byla vytvořena globální síť INECE (International Network for Environmental Compliance and Enforcement). Zástupce ČIŽP byl pozván na 5. Konferenci této sítě. ČIŽP resp. její zástupci dále hráli významnou úlohu v procesu tvorby evropské regionální sítě INECE, která byla vytvořena na prvním zasedání ve Vilnius (Litevská republika).

9.2. *Naplňování mezinárodních dohod*

ČIŽP se aktivně podílí na naplňování některých mezinárodních multi- i bilaterálních dohod, zejména v oblasti ochrany vod a ochrany ohrožených druhů rostlin a živočichů.

V oblasti ochrany vod se pracovníci ČIŽP pravidelně aktivně účastní práce v rámci dohod o hraničních řekách. Nejvýznamnější je spolupráce v rámci Mezinárodní komise pro ochranu Labe (MKOL), kde ČIŽP mj. plní za ČR funkci hlavní mezinárodní varovné centrály. Inspekce dále participuje v komisích na ochranu Odry a hraničních vod s Rakouskem.

V oblasti ochrany ohrožených druhů inspekce participuje na mezinárodní spolupráci při zajištění Washingtonské úmluvy o regulaci obchodu s ohroženými druhy (tzv. CITES). Zástupce ČIŽP byl kooptován do pracovní skupiny Interpolu pro kriminalitu v druhové ochraně jako zástupce celé střední Evropy. V roce 1998 se uskutečnila 2 zasedání této skupiny, přičemž jubilejní 10. Zasedání organizovala a zajišťovala ČIŽP v Praze ve dnech 1.-6.6.1998. Jednalo se o první zasedání této expertní skupiny Interpolu na území bývalých komunistických zemí. Na zasedání byl vysoko oceněn přínos české strany k řešení této problematiky a český delegát byl pověřen spolu s dalšími třemi členy skupiny zastupováním Evropy na zasedání řídicího výboru skupiny v příštím roce. Současně byl schválen záměr vytvoření regionální podskupiny s účastí zemí střední Evropy po obou stranách hranice Evropské Unie. První předběžné setkání se uskutečnilo v rámci pražského zasedání skupiny.

Český zástupce se rovněž účastní pravidelných koordinačních schůzek a seminářů s německou Celní kriminální službou k zajištění společného postupu na německo-českých hranicích.

9.3. Projekty EU/EK

V roce 1998 byla zahájena práce na dvou projektech, hrazených z fondů Phare Evropské Unie. Oba projekty mají přímou návaznost na proces přibližování ČR k legislativě Evropské Unie a jsou koordinovány s obdobnými projekty probíhajícími na MŽP.

Tzv. „mini-projekt“ CR-108 „Zhodnocení regulační kapacity českých orgánů prosazujících právo životního prostředí“ byl zadán a je hrazen z tzv. DISAE fondů, určených k podpoře implementace evropské legislativy. Projekt je zaměřen na identifikaci potřeb orgánů prosazujících právo, a to zejména ČIŽP, a to z hlediska nových kapacit, kompetencí a legislativních mezer tak, aby bylo možno je odstranit resp. doplnit v období do vstupu ČR do EU. Projekt byl schválen ke konci roku 1997 a zahájen byl v dubnu 1998. Ukončení projektu se předpokládá v dubnu 1999. Dodavatelem výsledné studie je na základě tendru Evropské komise firma Soil and Water Ltd. – Jakko Poyry z Finska.

V roce 1998 dále intenzivně pokračovala jednání na přípravě zcela nového typu projektu v rámci programu Phare-Twinning. Projekt „Posílení kapacity českých orgánů prosazujících právo životního prostředí“ bude navazovat na předchozí projekt. Jde o zcela novou formu spolupráce, kde koordinace a naplňování cílů projektu bude zabezpečováno kromě přijímající organizace i tzv. twinnerem, tedy hlavním expertem některé z členských zemí, který bude přímo přítomen na pracovišti přijímající organizace. Projekt ČIŽP byl v rámci rezortu jako jediný vybrán a schválen Evropskou komisí a bylo na něj vyčleněno celkem 1,15 mil EURO. V roce 1998 proběhla řada jednání, počínaje přípravou zadání projektu, výběrem twinnera (pro ČIŽP byla vybrána nabídka SRN) a rozpracováním obsahu dohody o projektu včetně detailního popisu aktivit. Projekt by měl být zahájen v průběhu roku 1999 a bude trvat celkem 2 roky.

Kromě uvedených projektů přímo zaměřených na ČIŽP se zástupci inspekce podíleli i na realizaci projektů probíhajících na MŽP, zejména v rámci programu DISAE. Jednalo se o projekty CR-105 (orientovaný na implementaci evropské legislativy ochrany přírody a krajiny) a CR-107 (orientovaný na implementaci směrnice o integrované prevenci a kontrole znečištění, tzv. IPPC).

9.4. Bilaterální spolupráce

Se zahájením procesu přibližování ČR ke strukturám EU se významně zvýšil zájem členských zemí EU o spolupráci s ČR, což se odrazilo i na zájmu o spolupráci s ČIŽP. V průběhu roku proběhla řada jednotlivých jednání a dalších kontaktů, z nichž nejvýznamnější vyústily nebo vyústí ve společné bilaterální projekty. ČIŽP byla kontaktována partnerskými organizacemi z Nizozemí, Velké Británie, Švédska a Dánska. Rozvíjely se i kontakty se Slovenskou inspekcí životního prostředí.

Aktivity švédských a dánských partnerů vyústily v podílu na připravovaném projektu Phare-Twinning (viz výše). Zástupci ČIŽP byli pozváni na semináře a studijní cesty do Nizozemí a do Švédska.

Nejvýznamněji se rozvinula bilaterální spolupráce, zprostředkovaná britským Know-How Fundem při britském velvyslanectví v ČR. Na základě početných kontaktů byl britskou stranou akceptován bilaterální projekt spolupráce inspekčních orgánů, zaměřený v první řadě na vybudování systému vzdělávání a zpracování plánu využití zdrojů na ČIŽP. Projekt byl v průběhu roku 1998 zahájen a jeho ukončení se předpokládá v průběhu roku 1999. Hlavním

výstupem kromě návrhu systému vzdělávání a školení bude přímé vyškolení lektorů, včetně studijního pobytu na Agentuře životního prostředí v Anglii. Lektori budou vyškoleni v problematice evropské legislativy a její implementace a měli by tvořit jádro školitelů pro další vzdělávání inspektorů ČIŽP.
